

**XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2013. április 16-18.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar**

**A modern felderítés és hírszerzés jelentősége a 21.
században, napjaink műveleteiben.**

Jelige: Lt. *Heavy Recon*

Dolgozat lezárásának időpontja: 2011. október 31.

Tartalomjegyzék

1. Bevezető	3-6. old.
2. Hírszerzés és felderítés a 20. század végén, a 21. század közepén	7-12. old.
3. A líbiai válság esete, különös tekintettel a „Unified Protector” hadművelet felderítő-hírszerző támogatására	12-26. old.
4. A 21. századi hírszerzés és felderítés jelentősége a főbb kihívások, fenyegetések tükrében	26-47. old.
• <i>Nemzetközi terrorizmus</i>	26-33. old.
• <i>Kiberterrorizmus</i>	33-41. old.
• <i>Tömegpusztító fegyverek proliferációja</i>	41-47. old.
5. Befejezés	47-50. old.
6. Felhasznált Irodalom	51-61. old.
7. Mellékletek	61-68. old.

„Ha ismerjük az ellenséget és ismerjük magunkat is, akkor száz csatában sem jutunk veszedelembe; ha azonban nem ismerjük az ellenséget, csak magunkat ismerjük, akkor egyszer győzünk, másszor vereséget szenvedünk; és ha sem az ellenséget, sem magunkat nem ismerjük, akkor minden egyes csatában feltétlenül végveszély fenyeget bennünket.”¹

Bevezető

A felderítés és a hírszerzés nem 21. századi találmány. Története és jelentősége a történelem hajnalára nyúlik vissza, hiszen az ókorban már voltak feljegyzések „hírvivőkről”, azaz kémekről, akik információkat szolgáltattak az ellenséges államról, annak gazdaságáról, hadseregéről, gyakorlatilag minden olyan tényről, illetve adatról, adatok halmazáról, amelyek fontosak lehetnek az alkalmazó birodalom, valamint államalakulat számára.²

Az országok, kormányok érdekei megkívánják, hogy szomszédaikat – sőt, a 20. századtól kezdve globális keretek közt gondolkodva -, a különböző más államok tevékenységét figyelemmel kövessék, azokról a lehető legtöbb információt megszerezzék, majd elemezzék és kiértékeljék, hogy ezek következményeként új irányelveket, feladatokat tűzzenek ki a kormányok, külpolitika, védelempolitika, hadseregek elé. Ezt a folyamatot nevezzük felderítési ciklusnak.

A második világháború idején különösen megnövekedett a hírszerzés és kémkedés, illetve az ellene működő elhárítás jelentősége. Az amerikai OSS, a német Abwehr, továbbá az akkori szovjet KGB nagy létszámú és hatékony hírszerzést folytattak a háború folyamán, ahol a műveletek sikere, illetve kudarca nagyban függött a hírszerzők tevékenységének hatékonyságától. Kiváló példa erre az 1943 nyarán lezajló „Citadella-hadművelet”, ahol minden bizonnyal Martin Bormann, Hitler személyi titkára értesítette a KGB-t a nagyszabású támadó hadműveletről még 1943

¹ Szun-Ce: A hadviselés törvényei. A támadás kitervelése.

=(<http://mek.oszk.hu/01300/01345/01345.htm#terv/> Letöltés dátuma: 2011-02-15)

² Az egyiptomi fáraók birodalmának létét megteremtő és biztonságát befolyásoló Nílus gátrendszerének állapotáról rendszeresen hírnökök számoltak be. I.e. 1340-ben Tutanhamon fáraó halála után pedig az ifjú özvegyhez, Anheszenamon királynőhöz küldte el hírekért bizalmasát a szomszédos birodalom uralkodója.

= Titkosszolgálatok története.

(<http://www.nbh.hu/oldpage/bmenu91.htm/> Letöltés dátuma: 2011-02-15)

márciusában, így a szovjet hadseregnek volt 4 hónapja felkészülni a védelemre.³ Mint ismert a csata után a Wehrmacht elvesztette a hadászati kezdeményezést a keleti fronton.

A hidegháború idején, a bipoláris rendszer fennállása során véleményem szerint tovább emelkedett a hírszerző és elhárító szolgálatok jelentősége. A két szuperhatalom, a Szovjetunió és az Egyesült Államok hatalmas erőfeszítéseket tettek annak érdekében, hogy a másikat térdre kényszerítsék, és a különböző katonai-politikai események hátterében végig a titkosszolgálatok befolyásolták az események menetét. Ebben a háborúban e két hatalom egymással katonailag soha nem érintkezett, azonban a háttérben a különböző politikai, diplomáciai csatározások mellett jelentős „hírszerző háború”⁴ folyt, ahol az információk megszerzése, illetve a dezinformálás elsődlegesnek számított. Jó példa erre a Rosenberg-ügy⁵, ahol feltételezhető, hogy az ismert házaspár szerzett, illetve szolgáltatott adatokat az atombombáról a Szovjetunióknak, s talán nem véletlen, hogy 4 évre az első amerikai atombomba-robbantás után, 1949-ben a kommunista állam is sikeresen végre tudta hajtani az első nukleáris fegyverének tesztjét. Moszkva természetesen tagadta, hogy a Szovjetunió szolgálatában lett volna a házaspár, ettől független 1953-ban ők voltak az első civilek az Egyesült Államok történelmében, akiket kémkedés miatt ítélték halálra, majd végeztek ki. A bíró szerint tettük súlyosabb volt, mintha gyilkosságot követtek volna el.⁶ Véleményem szerint ez a per a modern kori „boszorkányüldözés” egyik kiváló esete volt, ugyanis a Rosenberg házaspár még a világháború ideje alatt szerezte meg az atomfegyverre vonatkozó információk nagy részét, amikor a Szovjetunió és az Amerikai Egyesült Államok még nem egymás ellenségei, hanem szövetségesei voltak.

A hidegháború időszakában a gazdasági, ipari és technikai kémkedés hatalmas méreteket öltött, a bipoláris érában az egyes államok, ország-csoportok (szövetségek)

³ David Irving: The Service — The Memoirs of General Reinhard Gehlen. New York: World Publishing, 97-99.

Itt jegyezném meg Reinhard Gehlen tábornok a második világháború idején a keleti fronton volt a német felderítés vezetője, aki később az USA-nak segített megalakítani a CIA-t, illetve az egyik legnagyobb szuperkémnek számított a hidegháború korában.

=(<http://www.tbrnews.org/Archives/a072.htm/> Letöltés dátuma: 2011-02-15)

⁴ A katonai felderítés és hírszerzés története. p. 117. 2001.

⁵ The Atom spy case.

=(<http://www.fbi.gov/about-us/history/famous-cases/the-atom-spy-case/the-atom-spy-case/> Letöltés dátuma: 2011-02-15)

⁶ Remembering the Rosenbergs. New York Times. 2003.

=(<http://www.tbrnews.org/Archives/a072.htm/> Letöltés dátuma: 2011-02-15)

óriási erőfeszítéseket tettek annak érdekében, hogy az információkat megszerezzék, vagy adott esetben eltitkolják azokat. A katonai hírszerzők, illetve a különböző szolgálatok mindent megtettek, hogy a szembenálló félről adatokat gyűjtsenek, megállapítsák az ellenség katonai potenciálját, elgondolásait és stratégiáját, majd a megszerzett információkat továbbították a saját katonai és politikai vezetéshez, hogy azok képesek ezek ellen tervezni.

A különböző helyi háborúk során⁷, amelyek 1945 után zajlottak, több konfliktus is alátámasztja azt, hogy egy háború vagy azért volt sikeres, mert a felderítés és a hírszerzés hatékonyan működött, vagy éppen azért volt sikertelen, mert ezekre a területekre – adatszerzés, információelemzés a helyiekről, a politikai viszonyokról – kevés figyelmet fordítottak, valamint nem vették komolyan. 1950 és 1953 között a Távol-Keleten Észak-Korea és Dél-Korea viszonylag rövid, de annál intenzívebb háborút folytatott egymással, ezen államok pedig jelentős pénzügyi és technikai támogatásban részesültek a Szovjetunió és Kína, illetve az USA és más ENSZ országok részéről. Ez volt a hidegháború első fegyveres konfliktusa, ahol a hírszerzés véleményem szerint az USA részéről mondott csődöt leginkább, a háború megnyerhető lett volna, ha a katonai hírszerzés felfedezi azt, hogy Kína jelentős csapatösszevonásokat hajtott végre Észak-Korea támogatására, és az amerikai légierő még a földön képes lett volna elpusztítani a kínai csapatokat. Vietnámban az amerikai hadsereg komoly katonai sikereket ért el, a CIA végig ott állt Dél-Vietnám és persze az amerikaiak mögött, azonban mégis a katonai hírszerzés a „derítsd fel majd semmisítsd meg (Search & Destroy)!” műveletek során számtalanszor kudarcot vallott, a Viet-Kong illetve az Észak-vietnámi erőket vagy nem találták meg, vagy maguk az adatok voltak tévesek (létszámot és technikát illetően). Az 1968-as Tet-offenzíva sikere pedig úgy vélem azt bizonyítja, hogy az amerikai hírszerzésnek valószínűleg nem volt tudomása, illetve kevés információval rendelkezhetett magáról a műveletről, annak irányáról, a résztvevő csapatok erejéről. Végül a vietnámiak akciója kudarcba fulladt, az amerikaiak megállították ugyan a támadást, de nagyon komoly veszteségek árán, amit a kommunista oldal megengedhetett magának, de az USA már nem, és ettől az évtől kezdve az Egyesült Államok hadereje már csak kisebb katonai sikereket könyvelhetett el magának, politikai vonalon pedig teljes mértékben elbukott.

⁷ Horváth Csaba: Az 1945 utáni legjelentősebb helyi háborúk és azok tapasztalatai. 1999.

1982-ben a Falkland-szigeteken lezajlott háború kiválóan példázza azt, hogyha a felderítés és a hírszerzés aktív és sikeres, akkor viszonylag csekély veszteségek árán, gyorsan kivívható a győzelem. Az angolok a harcok előtt és közben állandó és aktív felderítést végeztek, szorosan együttműködtek az Egyesült Államok felderítő szerveivel. Az angol ügynökök még a konfliktus és a harctevékenységek megkezdése előtt megszerezték az argentin kódokat és rejtjeleket, így az angol vezetés már birtokában volt a szükséges információknak, az ellenség erejét, létszámát, technikáját, összpontosítását tekintve a Malvin-szigeteken. A háború kezdetétől fogva komoly szárazföldi, tengeri, légi-és kozmikus felderítés folyt, és az együttműködés az amerikai felderítő és hírszerző szervekkel biztosította a britek sikerét.

Azonban a hidegháború megszűntével egy sor olyan probléma merült fel, amelyekkel eddig nem kellett foglalkozniuk a hírszerző és felderítő szerveknek, ezeknek a kezelése más módszereket igényelt, amelyekre nem minden esetben voltak felkészülve a különböző államok információgyűjtő szervei.

Dolgozatom hipotézise, hogy a NATO jelenlegi felderítő és hírszerző támogatása képes-e megfelelni a 21. századi, új típusú globális biztonsági kihívásoknak – különösen a nemzetközi terrorizmusnak, a kiberterrorizmusnak, illetve a bioterrorizmusnak -, amelyek potenciálisan fenyegethetik a transzatlanti szövetség stabilitását. Ezen túlmenően azt vizsgálom meg, hogy a felderítő és hírszerző szervek napjaink műveleteiben megfelelően tudják-e támogatni a csapatok tevékenységét, kielégítő-e az információk mennyisége és minősége, a különböző válságok kapcsán mik azok a problémák, különböző fenyegetések, amelyek a műveletek hatékonyságát, illetve sikerét kockáztatják.

Dolgozatom célkitűzése, hogy bebizonyítsam azt, hogy a 21. században a felderítés és hírszerzés mind a hétköznapi civil életben, mind a katonai műveletekben egyre nagyobb fontossággal és jelentőséggel bír majd. A titkosszolgálatok, a különböző felderítő szervek a hidegháború lezárultával is egyre nagyobb szerepet kapnak a jövőben, az információszerzés és az információvédelem pedig egyre inkább felértékelődik, a komplex információkezelés egyre fontosabbá válik.

Hírszerzés és felderítés a 20. század végén, a 21. század küszöbén

A hidegháború végével, a Szovjetunió szétesésével, illetve a Varsói Szerződés felbomlásával megváltozott a nemzetközi biztonsági helyzet. Az új fenyegetések, veszélyek manifesztációjával bővült a biztonsági kockázatok köre is⁸. Az új fenyegetések és kihívások változatosabbak, kevésbé láthatók előre, a különböző fenyegetések nagyon gyakran nem önállóan, hanem komplexként jelentkeznek, ezen problémák megoldása a katonai, rendőri, hírszerző és elhárító szervek integrált alkalmazásával, továbbá a média együttműködésével kezelhetők hatékonyan. Azonban az említett szervek kooperációja vezetési és irányítási szempontból egy meglehetősen nehéz és bonyolult feladat⁹.

Robert James Woolsey, aki 1993 februárjától 1995. február 10-ig volt a Központi Hírszerző Ügynökség (Central Intelligence Agency) igazgatója úgy fogalmazta meg talán a leghelyesebben az akkori nemzetközi biztonsági környezetet: „Ugyan legyőztük a nagy sárkányt, azonban most sok-sok mérges kígyó lapul a dzsungelben¹⁰”.

A végbement változások nem csak Európát érintették – itt akarták eredetileg megvívni a III. világháborút –, hanem gyakorlatilag az egész világot átfogták, a globalizáció pozitív és negatív hatásai ha különböző mértékben is, de a bipoláris világ felbomlásával egyre erőteljesebben jelentkeztek. A potenciális veszélyforrások¹¹, úgy mint a társadalmi-gazdasági problémák, a nemzetközi fegyverkereskedelem, az „ABV” fegyverek jogellenes elterjedése, a katonai technológiák illegális átadása már nem szoríthatók államhatárok közé, a különböző problémák kezeléséhez nemzetközi együttműködés, összefogás szükséges, amely be kell vallani, még ma is nehezen kivitelezhető.

Amint a Szovjetunió és a Varsói Szerződés megszűnt létezni, a világ fellélegzett, elmúlt a nukleáris holokauszt veszélye, nem lesz III. világháború. Így is lett, azonban

⁸ Várhalmi A. Miklós: A hírszerzés-felderítés szerepe és jelentősége a 21. századi NATO számára. Felderítő Szemle. 2008. 3. szám., p. 118.

=(<http://kfh.hu/publikaciok/2008-3.pdf>/ Letöltés dátuma: 2011-05-02)

⁹ Rácz Lajos: Mi a hírszerzés?

Felderítő Szemle, 2010. 3-4. szám, p. 49.

=(<http://kfh.hu/publikaciok/2010-3-4.pdf>/ Letöltés dátuma: 2011-10-12)

¹⁰ The CIA's new spies. 1993.04.12.

=(<http://www.thedailybeast.com/newsweek/1993/04/11/the-cia-s-new-spies.html>/ Letöltés dátuma: 2011-05-02)

¹¹ Lakatos Zsolt: Transznacionális veszélyek, fenyegetések – és a katonai hírszerzés. p. 11

Felderítő Szemle 2008. VII. évfolyam, Különszám.

=(<http://www.kfh.hu/publikaciok/2008-konferencia.pdf>/ Letöltés dátuma: 2011-10-12)

számtalan probléma felütötte a fejét, amelyek egyébként korábban is léteztek, csak a hidegháború érájában, a globális pusztulás fenyegetésének árnyékában feledésbe merültek.

Kitört a II. Öböl-háború (1991), amely ugyan az Egyesült Államok és szövetségesei győzelmével zárult, de Szaddam Huszein hatalmát végleg nem tudták letörni, aminek következménye lett a III. Öböl-háború (2003). 1991. január 17-én a „Sivatagi Vihar” hadművelet keretében az ENSZ koalíciós erők megindították hadműveletüket Kuvait felszabadításának érdekében. A támadás első és második hullámában tömeges légi csapások zajlottak, amelyben az elsődleges cél az ellenség felderítő és légvédelmi rendszerének az elpusztítása volt, illetve az „ABV fegyverek¹²” és azok hordozóeszközeinek a megsemmisítése. Az első csapások után a felderítők (légi- és szárazföldi) megállapították az akciók sikerét, illetve meghatározták a másodlagos célpontokat, amelyeknek java része az iraki vezetési pontokra, illetve az ellenséges légierő gépeire vonatkoztak¹³. A kiváló földi és légi felderítésnek köszönhetően a koalíciós erők – főként az USA csapatai – gyakorlatilag 4 nap alatt kivívták a győzelmet, már a támadás első napján láthatóvá vált, hogy Irak nem bír a túlerővel, Kuvait elleni hadjárata kudarcba fulladt.

Európa délkeleti szegletében, Jugoszlávia felbomlásával felütöttek az etnikai szembenállások, az itteni regionális feszültségekből hatalmas polgárháború eszkalálódott, amit az ENSZ békefenntartók erők képtelenek voltak hatékonyan kezelni, és a NATO fellépése kellett ahhoz, hogy egy időre elcsendesedjenek a harcok Európa elmaradott térségében. Persze azért ennek is meg voltak a maga előzményei, az USA próbált politikai közvetítői szerepet betölteni mind a horvátok, bosnyákok, szerbek és albánok számára, de ezek a „béketárgyalások” soha nem vezettek eredményre, ugyanis a szerbek képtelenek voltak elfogadni hegemoniájuk elvesztését a térségben. Ezután a légicsapások ugyan meghozták a várt sikert, de csak egy időre. Ez a siker is csak „fél siker” volt véleményem szerint, ugyanis Milosevic az 1999-es koszovói háborúig a helyén maradt, és csak 2001-es elfogása után kezdődtek el Hágában az emberiség-ellenes bűntettek tárgyalásai, ahol felelősségre vonták a bűnöseket, Rahim Ademi és Mirko Norac horvát tábornokok is csak 2001, illetve 2004-ben kerültek a nemzetközi bíróság elé.

¹² Tömegpusztító fegyverek. (Atom-biológiai-vegyi fegyverek) / CBRN weapons.

¹³ Héjja István – Hajma Lajos: A katonai felderítés és a biztonság összefüggésmélete. 2003. p. 17-18.

A volt szovjet tagállamok területén is kialakultak konfliktusok, úgy, mint a hegyi-karabah konfliktus az azeriek és örmények között, ahol egy kisebb regionális háború zajlott le, de ennek a konfliktusnak a béketárgyalásai gyakorlatilag még ma sem értek véget, a helyzetet nem sikerült véglegesen rendezni¹⁴.

A tömegpusztító fegyverek proliferációja, valamint a szervezett bűnözés elleni harc csak fokozta, illetve egyre inkább fokozza a különböző hírszerző szolgálatok, valamint a felderítő szervek jelentőségét, alkalmazási spektrumukat¹⁵. A 21. század hajnalán, 2001. szeptember 11-étől különösen elmondható, hogy a hírszerzés, valamint a felderítés kulcsfontosságú a nemzetek, államok biztonságának garantálása szempontjából, ezzel együtt az elhárítást végző szervek létjogosultsága sem kérdőjelezhető meg, sőt az új kihívások kezelése és megoldása, a fenyegetések elhárítása ezen szervek hatékony kooperációjával valósítható meg leginkább¹⁶.

A konfliktusok tapasztalataiból elmondhatjuk, hogy ezek az új típusú globális kihívások bonyolult és összetett feladatok elé állítják mind a NATO-t, mind az Európai Uniót, mivel stratégiai fenyegetésként kell ezeket értékelnünk, ugyanis a regionális konfliktusok, illetve a kis akciócsoportokban ténykedő terrorszervezetek akár egy egész kontinens biztonságára veszélyt jelenthetnek¹⁷. Az elmúlt évtized terrorcselekményeinek, valamint informatikai incidenseinek tapasztalatai alapján úgy vélem, hogy ezeknek a speciális, és gyakran komplexként jelentkező fenyegetéseknek, illetve kockázatoknak az elhárítására még napjainkra sem alakult ki hatékony védelmi rendszer, ezért a potenciális veszélyforrások kivédése a hírszerző, felderítő és elhárító szervekre fog nagyban hárulni.

Kutatásaim során arra a megállapításra jutottam, hogy a 21. századi hírszerzés és a felderítés egy nagyon komoly, összetett problémamasorozattal, kockázatok tömkelegével áll szemben. A NATO esetében elmondható, hogy 2001. óta vívja

¹⁴ Tóth Dávid: Moszkva és a hegyi-karabah konfliktus rendezése? Kitekintő, 2011.07.09.
=(http://kitekinto.hu/europa/2011/07/09/moszkva_es_a_hegyi-karabahi_konfliktus_rendezese/)
Letöltés dátuma: 2011-09-14)

¹⁵ Lenkey László: A transznacionális veszélyek és fenyegetések hatása a katonai biztonságra, a katonai elhárítás lehetőségei azok kezelésében. p. 20
Felderítő Szemle, 2008. január, VII. évfolyam, Különszám,
=(<http://kfh.hu/publikaciok/2008-konferencia.pdf/>) Letöltés dátuma: 2011-10-01)

¹⁶ Laufer Balázs: Az új kihívások hatása a nemzetbiztonságra – a nemzetbiztonsági szolgálatok megváltozott szerepe napjainkban. p. 55.
Felderítő Szemle, IX. évfolyam, 2010. 3-4. szám,
=(<http://kfh.hu/publikaciok/2010-3-4.pdf/>) Letöltés dátuma: 2011-10-12)

¹⁷ Kis-Benedek József: A transzatlanti és az európai együttműködés az új kihívások tükrében.
Hadtudomány, 2006. szeptember, XVI. Évfolyam, 3. szám.
=(<http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/2006/3/tartalom.html/>) Letöltés dátuma: 2011-10-13)

harcát a nemzetközi terrorizmus ellen Afganisztánban valamint Irakban, és a mai napig nagyon nem tudták kivívni az ellenség felett a győzelmet. 2011. május 2-án Barack Obama amerikai elnök bejelentette, hogy amerikai katonák tűzharcban megölték az al-Kaida nemzetközi terrorszervezet egyik legfontosabb vezetőjét, Osama Bin Laden-t. Bin Laden-re (akinek köszönhetően 3000 ember vesztette életét 2001. szeptember 11-i terrortámadások során) egyébként 25 millió dollár vérdíjat tűztek, a világ legveszélyesebb és legkeresettebb bűnözőjének titulálták, mégis 10 éven keresztül tudott bujkálni a különböző kémműholdak, a titkosszolgálatok, a különböző hírszerző és felderítő szervek elől¹⁸. Véleményem szerint ez egy elég komoly probléma, ha azt vizsgáljuk, hogy a nemzetközi koalíció összes hírszerzést és felderítést végző szerve azon volt, hogy a magas rangú vezetőt minél előbb likvidálják, vagy elfogják. De ezen felül szemtanúi voltunk a londoni, illetve a madridi merényleteknek is, ahol ugyancsak civilek, ártatlanok vesztették életüket, a civil és katonai hírszerző és elhárító szervezetek nem voltak képesek megakadályozni a terrortámadásokat. De a közelmúltban történt norvégiai mészárlás, noha csak egy fanatikus „őrült” tevékenységének volt köszönhető, úgy vélem, hogy a főváros centrumában történt robbantást követően a másnapi fegyveres mészárlás kiküszöbölhető lett volna, ha a terrorkészültséget maximális fokozatra emelik, valamint szolgálatba vezénylik az összes mozgósítható rendvédelmi és fegyveres erőknél szolgálatot teljesítő dolgozót. Az eseményeket látva úgy vélem általában ezek a támadások, terrorakciók hatékonyabb hírszerzéssel és elhárítással megelőzhetők lettek volna.

Természetesen mivel ezek az ellenségek láthatatlanok, így az ellenük való tevékenység, az elhárítás (Counter Intelligence) rendkívül nehézkes és bonyolult, de ez várhatóan csak még nehezebb lesz Törökország esetleges uniós tagságával, vagy amennyiben a délszláv államok is csatlakoznak az euro-atlanti térséghez. Innentől kezdve a muzulmán terroristák (akár Boszniából, akár Törökországból) véleményem szerint könnyebben beszivároghatnak Európába, gyakorlatilag az EU határain belül bármеддig eljutnak, fanatikus iszlám szervezeteken keresztül még anyagi, pénzügyi támogatást is szerezhetnek, amely már igen komoly kihívások elé állíthatja a hírszerző és az elhárító szolgálatokat.

¹⁸ Al-Qaeda leader Osama Bin Laden dead – Barack Obama. 2011.05.02.
=(<http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-13256676/> Letöltés dátuma: 2011-05-02)

A probléma-jelenségnek az oka, hogy a katonai – de ugyanúgy a civil területeken is – felderítés és hírszerzés célterületeiben változások következtek be az új biztonsági környezet hatására. Bizonyos értelemben a háttérbe szorultak, és a globális konfliktusok gócpontjainak keresése helyett, inkább a regionális instabilitás lehetőségeit kutatják, derítik fel. Ezzel önmagában nem is lenne probléma, mert kell is, hogy mielőbbi beavatkozással elkerüljük az olyan konfliktusokat, mint amilyen a délszláv-válság is volt, azonban felütötte számos olyan, elsősorban nem is politikai, ideológiai probléma a Földön – gondolok itt a fogyó édesvíz-készletekre, a szénhidrogének rohamos csökkenésére, a termőterületek elvesztésére – amik igenis magukban hordozhatják a 21. században egy mindenképpen nagy intenzitású, akár globális háború lehetőségét. Ezt ha nem is meggátolni, de előre jelezni csakis a titkosszolgálatok képesek, ahogy az a hidegháborúban is történt, a különböző válságkezelések mérséklésében pedig mindenképpen kulcsszerepük van. Illúziónak tartom ma már, hogy a biztonság politikai-gazdasági-szociális dimenziójában ezek a problémák kezelhetők lennének. A három Öböl-háború (1980-88, 1991, 2003), az orosz-grúz háború kiváló példái annak, hogy az etnikai-kulturális szembenállás, a tömegpusztító fegyverek proliferációja, illetve az olajhiány kérdése, nem oldhatók meg békés úton, a nagyhatalmak igenis élnek a katonai beavatkozás lehetőségével, amit egy jelentős hírszerző-felderítő munka előz meg annak érdekében, hogy minél kevesebb áldozattal, minél hatékonyabban ériék el a kitűzött politikai célokat.

A probléma okát talán nem is inkább az információk hiányában kellene keresni, hanem az „információk dömpingjében”¹⁹, a hasznos információk szelektálásának hatékonyságában. Ez alatt azt értem, hogy míg a korábbi évszázadokban az információk nehezebben voltak elérhetőbbek és megszerezhetőbbek, ma már szinte bármihez hozzájuthatunk nyílt (OSINT²⁰) és titkos forrásokon keresztül. A probléma gyökere az információk használhatóságában és megbízhatóságában van. A különböző értékelő és feldolgozó központoknak nincs mindig kapacitása arra, hogy megfelelően értékeljék és besorolják a beérkező információkat. A globalizáció eredményeképpen a tér és az idő fogalma eltűnt, gyakorlatilag a pillanat leforgása alatt több ezer kilométer távolságból áramolhat az információ a fejlett digitális

¹⁹ Information Overload = Alvin Toffler „Future Shock” (1970) könyvében ír erről a 20. század második felében manifesztálódó jelenségről. Szerinte a globalizáció megjelenésével párhuzamosan tűnt fel az információk felhalmozása is, amely alapvetően az ipari, illetve posztindusztriális társadalmak egyik jellegzetessége.

=(<http://www.alvintoffler.net/?fa=bios/> Letöltés dátuma: 2011-10-23)

²⁰ OSINT = Open Source Intelligence = nyílt anyagokból származó hírszerzés.

technológiáknak és a világhálónak köszönhetően, a számítógépes hálózatokon keresztül könyvtár mennyiségű adathalmaz továbbítható, illetve fogadható, de hogy ezeket fel is dolgozzák, hogy az adatok milliőiből használható információkat kapjunk, ez már egy nagyon komoly kihívás.

A líbiai válság esete, különös tekintettel a „Unified Protector” hadművelet felderítő-hírszerző támogatására

2011 februárjában az tunéziai, algériai majd az egyiptomi forradalmi események hatására Líbiában is tiltakozás kezdődött Moammer Kadhafi és diktatórikus rezsimje ellen. A líbiai diktátor nem habozott, a brutalitás terror eszközével lépett fel a fegyvertelen tüntetők ellen, kormányerői és más Afrikából érkező zsoldosok vérontással kezelték a helyzetet. A nemzetközi diplomácia felszólította Kadhafit és erőit, hogy hagyjon fel a tisztogatásokkal, távozzon a hatalomból, a mészárlások felelőseit pedig állítsák nemzetközi bíróság elé²¹.

A líbiai válság lefolyása alatt, az ENSZ Moammer Kadhafit, illetve rezsimjét először gazdasági embargóval, majd légtérzárlattal próbálta térdre kényszeríteni, a diktátor azonban nem hátrált, ezért a NATO a jugoszláv háborúhoz hasonlóan a légierő, és azok csapásaival kezelte a helyzetet, mint láthattuk sikeresen. Itt is azonban egy nagyon komoly műholdas felderítés előzte meg a légicsapásokat, hogy megállapítsák Kadhafi erőinek helyzetét, létszámát, katonai potenciálját, a célokat pedig a bombázó gépeknek a különleges felderítő csoportok adták meg, azontúl, hogy maga a légierő is igen komoly felderítő tevékenységet végzett a térségben, mind vadászgépeken, mind pilóta-nélküli robotrepülőgépek (UAV-k) bevetésével.

Az ENSZ 2011. március 17-én az 1973. számú határozatában²² rögzítette, hogy a kijelölt erők minden eszközt alkalmazva védjék meg a civil lakosságot a pusztítástól, akadályozzák meg, hogy Kadhafi csapatai felszámolják a Bengháziban rekedt lázadó²³ erőket. Ezen kívül felszólították Kadhafit, hogy mielőbb szüntesse be a

²¹ Lybia – Revolution 2011. 2011.09.20

=(<http://topics.nytimes.com/top/news/international/countriesandterritories/libya/index.html>/ Letöltés dátuma: 2011-09-24)

²² Security Council 6498th Meeting, 2011.03.17.

=(<http://www.un.org/News/Press/docs/2011/sc10200.doc.htm>/ Letöltés dátuma: 2011-09-24)

²³ Átmeneti Nemzeti Tanács (National Transitional Council) harcosai, illetve támogatói. A szervezetet 2011. szeptember 16-án ismerte el az ENSZ. A média az ÁNT harcosait, illetve támogatóit a hivatalos elismerés előtt a lázadók gyűjtőfogalmába sorolta, ebbe a fogalomkörbe mindazok beletartoztak lényegében, akik Kadhafi ellenségei voltak. 2011.09.16.

=(<http://ntclibyaus.org/> Letöltés dátuma: 2011-10-22)

harcokat, a líbiai hatóságok tegyenek meg mindent a civil lakosság megvédésére, létesítsenek az ország felett repülési tilalmat²⁴.

1. ábra Légtérzár Líbia felett

(Forrás:<http://www.globalsecurity.org/jhtml/jframe.html#http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2011/03/mil-110319-dod01-02.jpg>||Graphic of the Coalition No Fly Zone in Libya as part of Operation Odyssey Dawn enforcing UN Security Resolution 1973/ Letöltés dátuma: 2011-09-30)

Elrendelték Kadhafi gyermekeinek, a hírszerzés és az elhárítás igazgatójának, valamint a védelmi, illetve a közművekért felelős miniszter bankszámlájának, illetve öt kulcsfontosságú líbiai pénzintézet bankszámlájának befagyasztását is. Ezen információk tekintetében úgy vélem, hogy az ENSZ gyakorlatilag el akarta lehetetleníteni azt a helyzetet, amely korábban már Irak, illetve Szaddam Husszein esetében bekövetkezett. A cél az volt, hogy Kadhafi ne kerüljön vissza a hatalomba,

²⁴ UN Security Council Resolution 1973
=<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/268/39/PDF/N1126839.pdf?OpenElement/>
Letöltés dátuma: 2011-09-30)

de még esélye se legyen rá, a hozzá hű titkosszolgálatok vezetői pedig legyenek minél távolabb tőle, illetve a hatalomtól.

Első ízben a francia légierő került bevetésre a „Harmattan” művelet keretében (amely a „Unified Protector” NATO hadművelet francia része volt), ekkor csoportosítottak át a franciák nyolc Rafale és négy darab Mirage 2000 vadászbombázót, illetve hat darab C-135FR légi-utántöltő és egy E-3F AWACS felderítő repülőgépet a térségbe, amelyek a Charles De Gaulle repülőgép-hordozóról hajtottak végre bevetéseket²⁵.

Megfigyelhető, hogy hadműveleti-harcászati repülőegység mellé megerősítésként rendeltek egy radarfelderítő repülőgépet is a harctevékenységek megfelelő biztosításához, ugyanis a koalíciós erők hírszerzése megállapította, hogy Kadhafi erői rendelkeznek kézi légvédelmi fegyverekkel (SA-7, vagy más néven Sztrela) SA-6 (2K12 KUB) és SA-8 (9K33 OSA) légvédelmi rakétarendszerekkel, amelyek páncélozott járművekre voltak felszerelve. Itt jegyezném meg, hogy a szerb haderőben egy magyar ezredes (Dáni Zoltán) parancsnoksága alatt 1999-ben, Jugoszláviában az F-117-es lopakodót SA-3 rakétarendszerrel (SA-6 elődje) lőtték le²⁶, tehát a koalíciós légierőnek számolnia kellett az ellenséges légvédelem lefogatásával és mielőbbi megsemmisítésük elsődleges feladattá vált, mielőtt saját repülőgépeket veszítettek volna el. Ezek helyét, illetve csoportosításukat műholdas légi felvételekkel állapították meg, amely a képi felderítés (IMINT²⁷) alapvető eleme. A franciák mindösszesen 39 vadászgépet, 19 helikoptert, 3 felderítő repülőgépet, egy nukleáris meghajtású tengeralattjárót, egy repülőgép-hordozót, egy rombolót, egy fregattot, valamint a Meuse üzemanyag-szállító hajót és egy helikopter-hordozót csoportosítottak a térségben²⁸, nem számítva a Krétán állomásozó 11 Mirage típusú vadászgépet, amelyet tartalékként vetettek volna be.

A francia erők mellett az USA az „Odyssey Dawn” hadműveletben B-2-es lopakodó bombázókkal, valamint F-15, F-16, EA-18 – elektronikai felderítő- és zavaró képességű – vadászbombázó és elfogó-vadász, valamint A-10 és AC-130 típusú (bombázó, tűztámogató) harci gépekkel vett részt a műveletben a légierőt tekintve.

²⁵ Operation Odyssey Dawn

=(<http://www.globalsecurity.org/military/ops/odyssey-dawn.htm/> Letöltés dátuma: 2011-09-14)

²⁶ Larkins Dsouza: How was F-117 shot down? 2007.02.08.

=(<http://www.defenceaviation.com/2007/02/how-was-f-117-shot-down-part-1.html/> Letöltés dátuma: 2011-09-24)

²⁷ IMINT = Imagery Intelligence = Léképezési eljárások felderítő célú hasznosítása.

²⁸ Lybie: Point de situation opération Harmattan. 2011.03.25.

=(<http://www.defense.gouv.fr/operations/autres-operations/operation-harmattan-libye/actualites/libye-point-de-situation-operation-harmattan-n-1/> Letöltés dátuma: 2011-09-24)

Felderítő támogatásnak Cipruson állomásozott még egy U-2-es típusú kémrepülőgép is. Amit mindenképpen fontos megemlíteni a felderítés kapcsán, hogy az USA itt alkalmazta először az MQ-9 Reaper pilóta nélküli robotrepülőgépeit harcoló eszközként²⁹, amelyek a különböző kamerákon és szenzorokon túl, már fedélzeti fegyverekkel is el voltak látva (gépágyúk, rakéták). Ezeknek a típusú eszközöknek az egyik fontos sajátossága úgy hiszem, hogy a Pentagon és a CIA kérésére készültek, tehát a hadsereg és a hírszerzés igényének megfelelően lettek előállítva. Fejlett megfigyelő, felderítő és célmegjelölő rendszerrel rendelkeznek, kommunikációs és irányítási rendszerüknek nagy távolságból – gyakorlatilag műholdas kapcsolat révén a Föld bármely pontjáról – vezérelhetők³⁰. Az USA haditengerészete 11 egységet vonultatott fel a műveletben, ebből kettő atommeghajtású tengeralattjárót, három darab repülőgép-hordozót, valamint hat egyéb egységet (cirkálót, rombolót).

Az Egyesült Királyság expedíciós csoportja az „Ellamy műveletben” négy darab AV-8B Harrier típusú bombázót biztosított, valamint tizenhat darab Tornado, tíz darab Typhoon és 4 darab Apache helikopterrel járult hozzá az akció sikeréhez³¹. A harci gépeken túl Nimrod R1 és Sentinel R1 felderítő gépeket csoportosítottak a térségbe támogató elemként, valamint E-3 Sentry és AWACS előrejelző és figyelmeztető gépeket. A haditengerészeti erőket tekintve két darab fregattal, kettő nukleáris meghajtású tengeralattjáróval, és egy tengeri aknamentesítővel támogatták a NATO műveletet³².

A brit sajtó szerint még a művelet elindulása előtt, 2011. március 6-án Bengházi közelében a lázadók – a beszivárgók szerencséjére – foglyul ejtettek egy csoportot, miután az sík terepen helikopterből hajtott végre légi deszantot³³³⁴. Feltehetően brit

²⁹ US launches first drone strike in Libya. 2011.04.23.

=(<http://www.euronews.net/2011/04/23/us-launches-first-drone-strike-in-libya/>)

Letöltés dátuma: 2011-09-23)

³⁰ Predator RQ-1/ MQ-1/ MQ-9

=(<http://www.airforce-technology.com/projects/predator/> Letöltés dátuma: 2011-09-24)

³¹ Apaches get ready to help protect Libyan civilians. 2011. 05. 27.

=(<http://www.mod.uk/DefenceInternet/DefenceNews/MilitaryOperations/ApachesGetReadyToHelpProtectLibyanCivilians.htm/> Letöltés dátuma: 2011-09-24)

³² Typhoon joins Tornado in Libya ground attack operations. 2011.04.13.

=(<http://www.mod.uk/DefenceInternet/DefenceNews/MilitaryOperations/TyphoonJoinsTornadoInLibyaGroundAttackOperations.htm/> Letöltés dátuma: 2011-09-24)

³³ SAS veteran criticises amateurish failure. 2011.03.07.

=(<http://www.channel4.com/news/failed-sbs-op-wont-destroy-uk-relations-with-rebels/> Letöltés dátuma: 2011-09-24)

³⁴ Libya: Anti-Gaddafi rebels release SBS troops. 2011.03.06.

=(<http://www.channel4.com/news/libya-antigaddafi-rebels-seize-sas-troops/> Letöltés dátuma: 2011-09-24)

különleges alakulatok (SAS/SBS³⁵) katonái voltak, akiknél diplomáciai iratokat találtak, illetve felfedeztek közülük kettő ügynököt a brit hírszerző szolgálattól (MI6). A brit védelmi miniszter, Liam Fox elmondása szerint a csoport kizárólag a humanitárius helyzet megfigyelése miatt tartózkodott a térségben, és mint egy kis diplomáciai csoportot jelenítette meg a brit különleges erők katonáit³⁶. A 7 fős felderítő-diverziós csoportot mint ismert elfogták a líbiai felkelők, akiknél AK-47 típusú gépkarabélyokat és egyéb kis kézfegyvereket találtak, tehát nem az egyébként brit haderőben rendszeresített egyéni lőfegyvereket³⁷.

Annyi bizonyos, hogy rajtuk kívül a térségben még kellett lennie más felderítő-hírszerző csoportnak, mivel a sebészi pontosságú rakétákat, ennyire precízen nem lehet kizárólag műholdról keresztül irányítani, kell lennie egy földi „vezérlőnek” is, aki a rakétákat rávezeti a célpontra. A másik ilyen indok, hogy a földi felderítésnek köszönheti a NATO a légi csapások sikerét, amivel megállapították Kadhafi erőinek pontos helyzetét, gondolok itt különösen a harckocsikra és páncélozott harcjárművek csoportosításaira, valamint a sorozatvető tüzérségre³⁸. Ezek elpusztítását ugyanis vadászgépek és robotrepülőgépek végezték, amiknek irányítását az esetek nagy részében földi előretolt repülési irányítói csoport végzi, ugyanis a távoli vezérlőközpontokból „csak” monitorokon látják a harcmezőt, de a hatékony légi csapásokhoz kellenek olyanok is, akik a szemükkel figyelik a harcászati helyzet alakulását.

Kanada a „Mobile” műveletben hét darab CF-18 típusú vadászgépet, két darab CC-150 típusú üzemanyag-ellátó gépet, két darab C-17 Globemaster III és két darab C130J Super Hercules típusú szállító repülőgépet, valamint két darab CP-140 Aurora tengerészeti-járőr repülőgépet vonultatott fel a légierőt tekintve. A haditengerészeti erők vonatkozásában mindösszesen kettő fregattal támogatta a NATO műveletet, ami viszont érdekes, hogy egyes jelentések tudósítanak, illetve beszámolnak arról, hogy Kanada szintén bevetett egy különleges műveleti csoportot a térségben (Joint Task

³⁵ SAS = Special Air Service (Különleges Légi Szolgálat)

SBS = Special Boat Service (Különleges Tengerészeti Szolgálat)

³⁶ Libya unrest: SAS members' captured near Benghazi. 2011.03.06.

=(<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12658054/> Letöltés dátuma: 2011-09-14)

³⁷ Brit held with SAS in Libya was spy. 2011.03.07.

=(<http://www.thesun.co.uk/sol/homepage/news/3450244/Brit-held-with-SAS-in-Libya-was-spy.html/> Letöltés dátuma: 2011-09-14)

³⁸ Chris McGreal: Libya: Allied air strikes secure Misrata for rebels. 2011.03.24.

=(<http://www.guardian.co.uk/world/2011/mar/23/libya-allied-air-strikes-misrata/> Letöltés dátuma: 2011-09-24)

Force 2)³⁹⁴⁰. Ez az alakulat szintén különleges képességekkel rendelkezik, mint angol társai, beszivárgó, diverziós, felderítő, szabotázs feladatokat és akciókat képesek végrehajtani az ellenség mélységében, önállóan⁴¹.

A koalíciós csapatokat – ezt a köteléket a sajtó gyakran nevezte a „hajlandók koalíciójának”-, akik valamilyen formában részt vettek a NATO műveletben, képezték még Belgium, Bulgária, Dánia, Görögország, Olaszország, Jordánia, Hollandia, Norvégia, Katar, Svédország, Spanyolország, Törökország, valamint Egyesült Arab Emírségek. Legtöbbjük, mint harcoló ország vállalt feladatot a katonai műveletben, de voltak, akik támogató, illetve megerősítő feladatokat hajtottak végre⁴². A muzulmán országok nagy része a terrorellenes műveleteket „csak” támogatták, harcoló félként nem voltak „hajlandók” részt venni. Politikai szempontból feltételezem nem lett volna előnyös, ha iszlám vallású ország részt vesz egy másik iszlám állam elleni támadó akcióban, még akkor sem, ha csak humanitárius segítségnyújtásról beszélünk.

Az említetteken túl még néhány tagállam és partnerország, úgy mint Albánia, Ausztrália, Horvátország, Ciprus, Észtország, Németország, Indonézia, Kuvait, Málta, Lengyelország, Szudán ugyan konkrét katonai akciókat, illetve feladatokat nem láttak el, de felajánlották segítségüket valamilyen formában (légtér-és repülőbázisok használata, pénzügyi támogatás)⁴³.

A koalíciós erők támadása 2011. március 19-én kezdődött, amikor is a légierő repülőegységei és a haditengerészeti tüzérség csapásaival a NATO megindította az offenzívát a líbiai diktátor és erői ellen. Már az első napon hadihajókról és repülőgép-hordozókról több mint 100 Tomahawk cirkáló-rakétát lőttek fel, melyek a célra vezetését Global Hawk típusú felderítő UAV-k biztosították⁴⁴. Az összes

³⁹ Paul Fitzgerald: Canadian special forces now in Libya. 2011.03.01.

=(<http://www.thursdaynightmagazine.com/2011/03/01/canadas-special-forces-now-in-libya/>)
Letöltés dátuma: 2011-09-24)

⁴⁰ Canada's involvement in the libyan campaign. 2011.03.30.

=(<http://www.stratfor.com/memberships/189949/analysis/20110328-canadas-involvement-libyan-campaign/>) Letöltés dátuma: 2011-09-24)

⁴¹ Joint Task Force 2 (JTF 2)

=(<http://www.jtf2.forces.gc.ca/index-eng.asp/>) Letöltés dátuma: 2011-09-24)

⁴² Henry Boyd: Operation Unified Protector – Allied assets deployed to Libya.

=(<http://www.iiss.org/whats-new/iiss-voices/operation-odyssey-dawn-ellamy-harmattan-mobile/>)
Letöltés dátuma: 2011-09-24)

⁴³ Con Coughlin: Forty Nations made a pact on Libya – now they have to act on it. 2011.04.11.

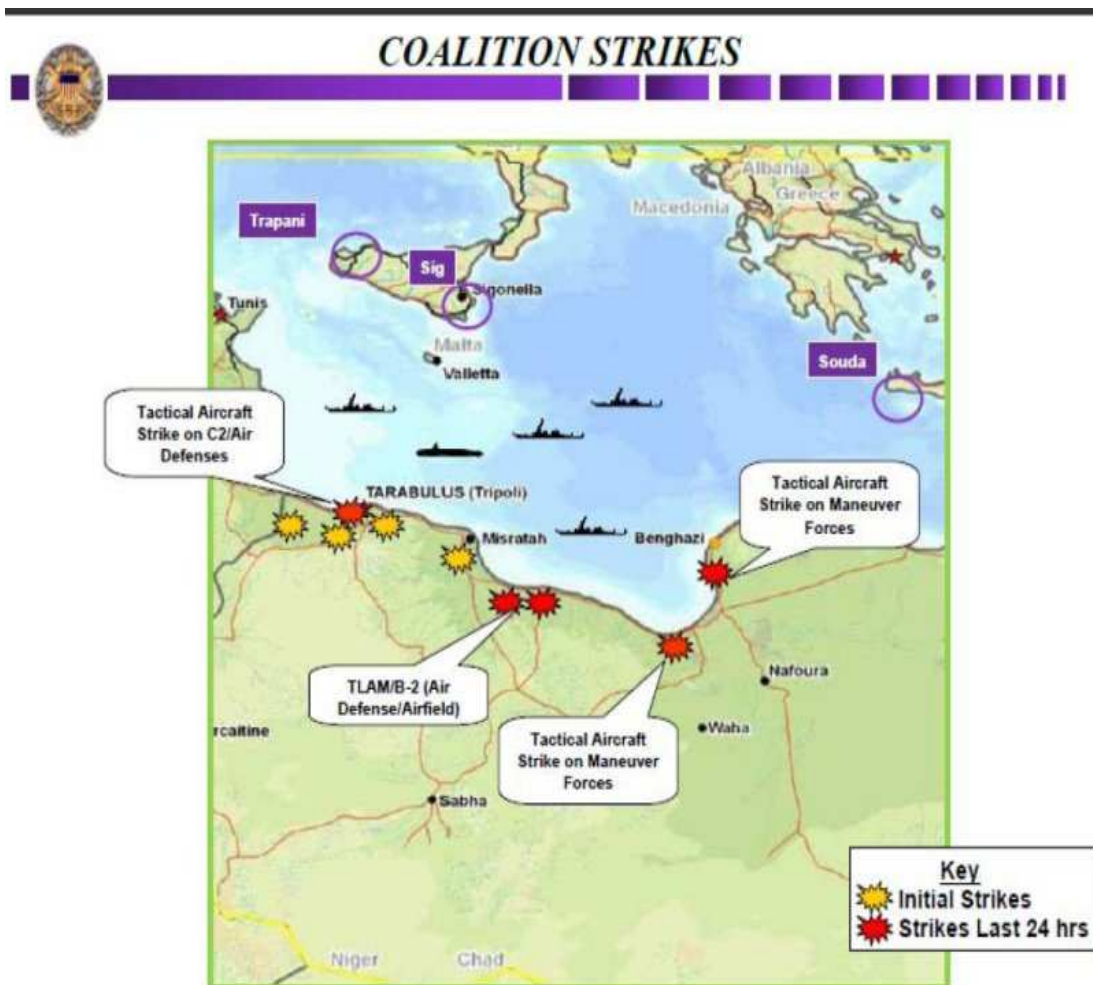
=(<http://www.telegraph.co.uk/comment/columnists/concoughlin/8451733/Forty-nations-made-a-pact-on-Libya-now-they-have-to-act-on-it.html/>) Letöltés dátuma: 2011-09-24)

⁴⁴ Operation Odyssey Dawn

=(<http://www.globalsecurity.org/military/ops/odyssey-dawn.htm/>) Letöltés dátuma: 2011-09-30)

hasznos információt gyakorlatilag ezen eszközök kameráiról és szenzorairól olvasták le, amelyek műholdas kapcsolaton továbbították az adatokat a parancsnokságnak, amelyek a beérkező adatok alapján tudtak tervezni a további műveleteket.

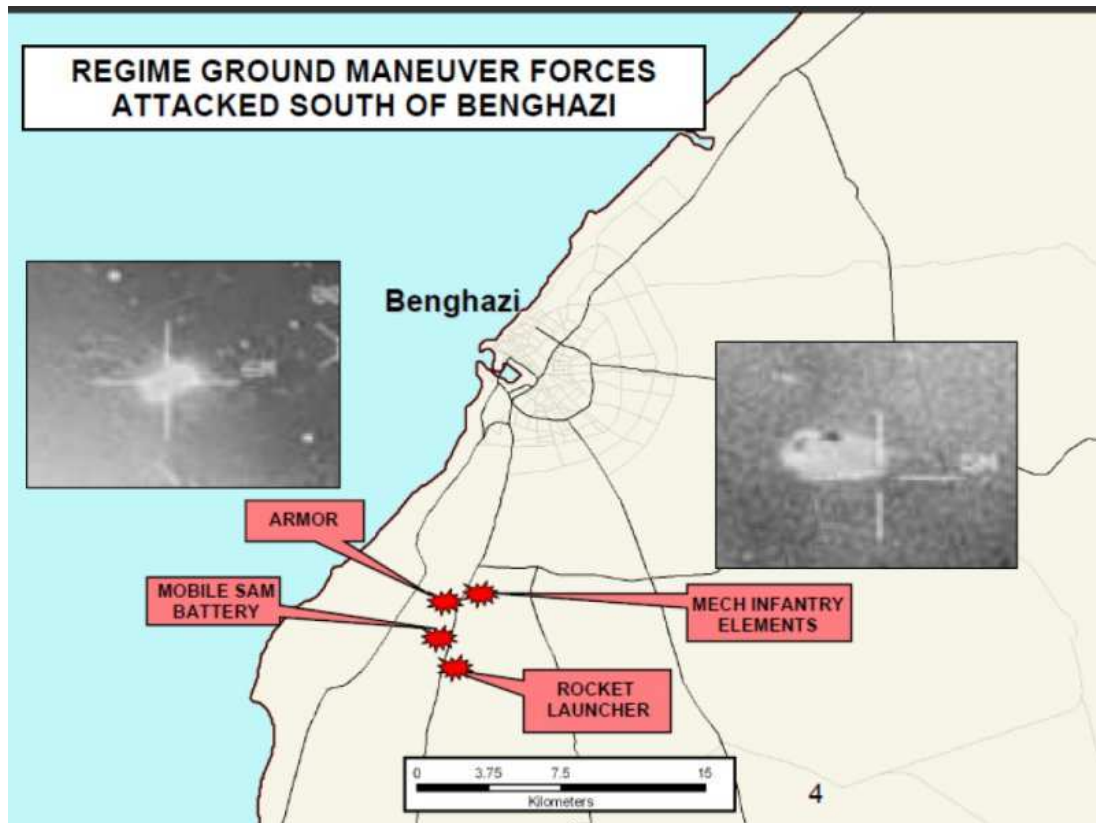
A támadás elején a legfontosabb célok tulajdonképpen a vezetési és irányítási pontok, a légvédelmi csapatok eszközei, illetve a légierő csapatok repülőegységei voltak.

2. ábra A koalíciós csapatok csapásai az első napon
(Forrás:<http://www.globalsecurity.org/jhtml/jframe.html#http://www.globalsecurity.org/military/ops/images/odyssey-dawn-110320-dod01.jpg>|||Map showing approximate location of additional strikes against SA2, SA3 and SA5 sites)

A harcászati légierő csapásai ezután a manővererőkre – harckocsi csapatok, gyalogság – összpontosultak, illetve a légvédelmi ütegek megmaradt részeit számoltak fel, valamint a sorozatvető tüzérséget pusztították. Ezek voltak a másodlagos célok a művelet, illetve a bevetések végrehajtása során. A csapatösszevonásokat, a harckocsi erők összpontosításait, a légvédelmi és

sorozatvető ütegek csoportosításait itt is az IMINT (Imagery Intelligence), a képi felderítés módszerével állapították meg, valamint a folyamatos bevetések során a pilóták tájékoztatták a parancsnokságokat a megváltozott harcászati-hadműveleti helyzetről.

3. ábra A Kadhafi erők csoportosításai Bengázi térségében

(Forrás:<http://www.globalsecurity.org/jhtml/jframe.html#http://www.globalsecurity.org/intell/library/imint/images/odyssey-dawn-110320-dod04.jpg>|||Briefing map showing approximate location of Gadhafi regime ground forces on the outskirts of Benghazi struck by coalition tactical fighters)

Azonban a légi-és tüzérségi csapásokat önmagában nem lehet csakis kizárólag levegőből, illetve műholdakról irányítani, a pontos helyzet meghatározáshoz többnyire – szinte minden esetben – alkalmaznak földi előretolt repülésirányító csoportokat, akik megadják, illetve a legtöbb esetben megerősítik a célok pontos helyét, tevékenységét. A különleges felderítésnek egyébként is fontos része a célmegjelölés, amikor is az emberek a földi figyelő szemei a műholdaknak és repülőgépeknek. A különleges műveleti erők gyakran önállóan, vagy támogató, megerősítő erőként vesznek részt a modern kori hadműveletekben, rejtett felderítési

technikákat, kifinomult információszerzési módszereket alkalmaznak, fedettségük során a rendelkezésre álló eszközökből mindent felhasználhatnak⁴⁵.

Habár hivatalosan nincsenek szárazföldi erők Líbiában, ennek ellenére a nemzetközi sajtóban már megjelentetett cikkeket arról⁴⁶ - ezekről már korábban tettem is említést-, hogy különleges felderítők, hírszerzők tartózkodnak a térségben. Barack Obama amerikai elnök elmondása szerint nem is lehet kérdés az, hogy valaha alkalmazták volna az amerikai szárazföldi erők katonáit Líbiában, sajtótájékoztatójában lényegében tagadta, hogy ilyen jellegű csapatok részt vettek volna a műveletekben. Ennek ellenére mégis ott található a 26. Tengerészgyalogos Expedíciós csoport a maga 2200 katonájával a térségben. Mint ismert a tengerészgyalogság (illetve azok egységei) az USA teljes hadseregében egy önálló haderőnemi szervezet, melyekben vannak légi, szárazföldi, haditengerészeti csapatok is. A tengerészgyalogság felderítői nem állnak a nyilvánosság keresztútjában, mégis a 20. század összes komolyabb konfliktusában részt vettek a II. világháborútól a második Öböl-háborún át egészen a délszláv válságig⁴⁷. Véleményem szerint ezek a felderítők adhatták meg a földi célok – fontosabb raktárok, légvédelmi csoportosítások, harckocsi és tüzérségi alegységek – helyzetét a vadászgépeknek, illetve a cirkálóakénteknek. Nem ez lenne az első példa az amerikai hadviselés történetében...

A NATO béketámogató műveleteiben a felderítő-hírszerző biztosítás egyik legfontosabb irányelve, hogy a műveletek tervezésekor és végrehajtásakor minden információszerzési módot és lehetséges forrást (all-source) igénybe kell venni. Tapasztalat, hogy amíg ki nem épül az elhárító és hírszerző infrastruktúra egy válságkörzet, vagy akár egy adott állam területén, addig a különböző felderítő repülőgépek, pilóta nélküli légifelderítő eszközök valamint a műholdak, illetve kéműholdak szolgáltatják a fontosabb információkat a parancsnokságoknak⁴⁸.

Gyakorlatilag ezt láthattuk a 2011-es évben Líbiában is: amíg nem alakul ki egyfajta „tartós béke”, addig az információszolgáltatást ezen felderítő eszközökkel tudják leginkább ellátni, de valószínűsítem hogy az emberi hírszerzés (HUMINT⁴⁹) is jelen

⁴⁵ Héjja István, Hajma Lajos: A felderítés és a biztonság összefüggésmélete. 2003. p. 150-151

⁴⁶ Jim Geraghty: Obama: No U.S forces on the ground in Libya... Except for those Guys 2011.03.30. =(<http://www.nationalreview.com/campaign-spot/262910/obama-no-us-forces-ground-libya-except-those-guys/> Letöltés dátuma: 2011-09-30)

⁴⁷ David Bohrer: Amerikai Különleges Alakulatok p. 123.

⁴⁸ Béres János – Héjja István: Külföldi hírszerző biztonsági szolgálatok. p. 40-41. 2007.

⁴⁹ HUMINT = Human Intelligence, azaz az emberi erővel folytatott hírszerzés.

van a térségben, sőt fontos információkat szolgáltatnak. A HUMINT elemek Biztonságának kulcseleme a rejtettségük, valamint fedettségük, így a hivatalos médiajelentésekben kevésszer kerülnek említésre a hírszerző, információszerző ügynökök, de mint említettem, akadt már rá példa korábban is, hogy elfogtak különleges egységeket, titkosszolgálatok kiküldetésében levő katonákat és ügynököket.

A 21. századi modern hadviselésben a harctereknek 5 dimenziója létezik – szárazföldi, légi, tengeri, kozmikus (űr), kiber (digitális), amelyekben folyamatos az információszerzés, még békeidőben is (még talán fokozottabb is). A katonai felderítés tagozódását⁵⁰ tekintve lehet kozmikus, vagyis űrbéli, amelyeket műholdakon, kéműholdakon keresztül folytatnak, alapvetően hadászati szinten. Különleges felderítést többnyire hadászati és hadműveleti szinten folytatnak le, csakúgy, mint a haditengerészeti felderítést. Földi és légi felderítést hadászati, hadműveleti és harcászati szinten is folytathatnak. Napjaink műveleteiben alapvetően elmondható – ha a terepviszonyok is megengedhetővé teszik -, hogy az összes komponens részt vesz az információszerzésben, szorosan együttműködnek, cserélik egymás között az információt.

A NATO felderítő-hírszerző koncepciója, az ISTAR⁵¹ iskolapéldája annak, hogy a katonai felderítés tagjai hogyan működnek együtt a hadviselés különböző dimenzióiban, mik a szerepük, milyen képességeik vannak az egyes komponenseknek. Az ISTAR rendszer egy speciális helyzetre alapozódik, amiben a nemzeti erők a NATO erők állományába kerülve hajtanak végre feladatokat. Lényegében az összes felderítő-hírszerző szerv egy integrált hálózatba kerül⁵², ahonnan vezetési szintek esetében felfelé és lefelé, illetve egymás között is zajlik az információ csere, valamint az információtovábbítás. Az adott szinteken vannak elemző-értékelő központok, amelyek saját maguknak és másoknak is adatokat dolgoznak fel, értékelnek ki, majd használható információt továbbítanak, a feladattól függően⁵³. A rendszer célja, hogy az információk lehetőleg a megfelelő időben és a

⁵⁰ Héjja István - Hajma Lajos: A felderítés és a biztonság összefüggésmélete. 2003. p. 74.

⁵¹ ISTAR= Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance

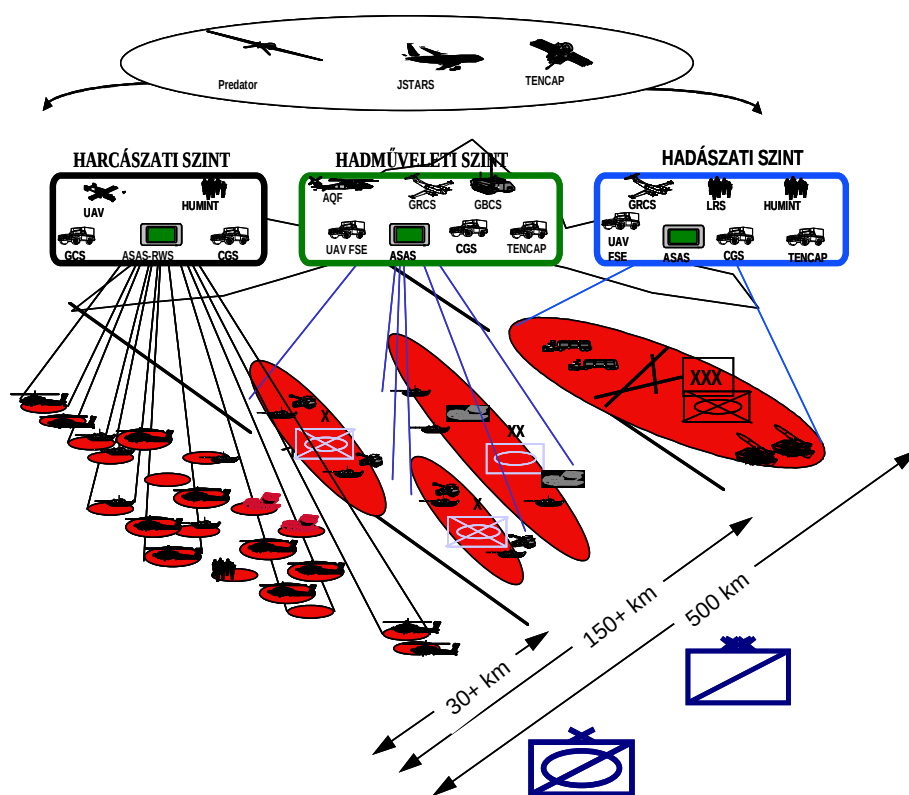
⁵² The Coalition Interoperable Istar System. Concept of Employment. 2007. p. 7.

=(<http://info.publicintelligence.net/NATOistarconemp.pdf>/ Letöltés dátuma: 2011-10-01)

⁵³ Héjja István: A katonai felderítés feladatai a megváltozott nemzetközi körülmények között. p 72-74. Szakmai Szemle, 2005. 2. szám.

=(http://www.kbh.gov.hu/publ/szakmai_szemle/2005_2_szam.pdf/ Letöltés dátuma: 2011-10-17)

megfelelő helyen legyenek elérhetőek azok számára, akik eredményesen és hatékonyan tudják hasznosítani, vagy éppen alkalmazni azokat.

4. ábra ISTAR rendszer (változat)

(Forrás: Holndonner Hermann: Felderítő támogatás elvei. (előadás) 2010. p. 19.)

Az ISTAR rendszert a líbiai műveletek során is alkalmazták. A brit légierő például kifejezetten ISTAR csoportokat alkalmazott a térségben, amelyeknek feladata alapvetően a légi felderítés volt. Ezek a gépek az „Ellamy” műveletet támogatták, AWACS és Nimród felderítő és megfigyelő repülőgépekkel⁵⁴. Ezek a típusú felderítő eszközök gyakorlatilag minden földi és légi mozgást érzékelnek, egyfajta radarok. A harctéri helyzet megváltozását az eszközök szenzorai azonnal érzékelik, és a gépen dolgozó operátorok már képesek továbbítani az információt műholdon, vagy más kommunikációs eszközön keresztül, amely az ISTAR rendszer része, legyen az akár szárazföldi, akár légi eszköz⁵⁵.

⁵⁴ RAF ISTAR squadrons keep watch over Libya. 2011.04.11.

=(<http://www.mod.uk/DefenceInternet/DefenceNews/MilitaryOperations/RafIstarSquadronsKeepWatchOverLibya.htm/> Letöltés dátuma: 2011-10-01)

⁵⁵ RAF Waddington's Combat-ISTAR aircraft on Operation Ellamy.

=(<http://www.raf.mod.uk/rafwaddington/newsweather/index.cfm?storyid=7BEE3DBF-5056-A318-A84AC714BD3A953E/> Letöltés dátuma: 2011-10-01)

Annak ellenére, hogy komoly felderítő támogatási rendszer működik a líbiai válságkezelés során, mégis az Európában állomásozó amerikai légierők csapatok parancsnoka, Mark Welsh tábornok úgy nyilatkozott, hogy több és jobb hírszerző, felderítő, megfigyelő képességre és kapacitásra lenne szükség a légi hadműveletek kivitelezéséhez⁵⁶. Véleményem szerint a NATO hiányosságaira vall, hogy míg Afganisztánban gyakorlatilag az „Enduring Freedom” hadműveletet 8 nap alatt sikeresen végrehajtották, Kadhafi erői még ma is tartják magukat, pedig már március óta zajlanak a műveletek és kellett közel egy hónap a légitámadások megindulásától, hogy egyáltalán meghátráljanak a diktátorhoz hű erők és zsoldosai.

Az „ötnapos háború” kiváló példa abban a tekintetben, hogy hogyan kell gyorsan „humanitárius segítségnyújtásra” hivatkozva politikai célokat elérni. Az orosz csapatok kettő gyakorlatilag két nap alatt meghátrálásra kényszerítették a grúzekat, illetve a konfliktus öt nap alatt végbement, és a műveletek jóval nagyobb intenzitásúak voltak. Ugyan tény, hogy az oroszok létszámot és haditechnikát tekintve jóval nagyobb erőket használtak fel, de a NATO erőinek jobban felszerelt, logisztikailag fejlettebb csapatai vannak, ennek ellenére mégsem tudták rendezni a helyzetet. Az orosz politikai és katonai vezetés nem követte el azt a hibát, hogy kizárólag csak a légierőt alkalmazva oldják meg az ottani válságot. Szárazföldi erejüknek nem tekintették az oszét és abház fegyvereseket, ők csupán „kiegészítői elemei” voltak a saját szárazföldi erejüknek.

A hírszerzés és a felderítés ugyan sok mindenre választ adott, de Kadhafit mégsem a NATO erők fogták el, hanem az Átmeneti Nemzeti Tanács harcosai, akik lényegében azonnal ki is végezték a bukott diktátort⁵⁷. Előtte a NATO hírszerzése még csak nem is tudta, hogy merre rejtőzködik az ezredes, egyes hírek, beszámolók^{58,59} feltételezték, hogy déli Tuareg törzsek bújtatják Kadhafit, azonban ezt az információt semmilyen NATO, vagy ENSZ szerv nem erősítette meg. Véleményem szerint addig a helyzet nem is lett volna megoldható, amíg a bukott diktátort nem fogják el. Azonban azzal, hogy azonnal kivégezték, és nem állították a nemzetközi törvényszék

⁵⁶ Andrew Chuter: ISTAR, C2, Joint Comms Lacking at NATO: Welsh. 2011.07.14.
=(<http://www.defensenews.com/story.php?i=7097849/> Letöltés dátuma: 2011-10-01)

⁵⁷ Tim Gaynor: Gaddafi killed in hometown, Libya eyes future. 2011.10.20.
=(<http://www.reuters.com/article/2011/10/20/us-libya-idUSTRE79F1FK20111020/> Letöltés dátuma: 2011-10-22)

⁵⁸ Reprisals against Libyan Tuareg who supported Gaddafi. 2011.09.18.
=(<http://www.bbc.co.uk/news/magazine-14948319/> Letöltés dátuma: 2011-10-01)

⁵⁹ A Tuaregek bújtathatják Kadhafit. 2011.09.28.
=(http://hvg.hu/vilag/20110928_tuaregek_bujtatas_kadhafi/ Letöltés dátuma: 2011-10-01)

elé, elképzelhető, hogy csak egy félmegoldás született. Szaddam Husszeint sem adták ki Hágának, hanem az új iraki vezetés öntörvényileg halálra ítélte, majd azonnal végrehajtották rajta az ítéletet. Ott is ugyanaz volt a kérdés, mint Kadhafi esetében: ha a lázadók fogják el, vajon kiadatják-e Hágának, és hasonló módon járnak-e el. Ha a NATO fogja el, bizonyos, hogy Hága nem ítéli halálra, maximum életfogytiglani börtönbüntetésre (Szlobodan Milosevicset sem tudták elítélni, még az ítélet meghozatala előtt cellájában hunyt el szívroham következtében, az ő esetében sem a nemzetközi törvényszék mondta ki az ítéletet). Ha ez a szcenárió következett volna be, véleményem szerint akkor nem felszabadítóként manifesztálódna majd a békefenntartó erők a térségben, hanem megszállóként, ez esetben pedig felfegyverzett milíciák tömkelegével kellett volna számolnia a NATO-nak. Afganisztánból tanulva ez már egy olyan teher lenne a szövetségnek, amit nagyon nehezen tudna kezelni, a válságot megoldani. Így sem lehet még tudni pontosan, hogy a lázadó csoportosulások, a különböző törzsek közül kié lesz a vezető szerep, elkerülhető-e a polgárháború a káoszban, kiépíthető-e demokratikus államberendezkedés egy olyan országban, ahol évtizedekig kemény diktatúra volt, és a demokráciának semmilyen szinten nincsenek gyökerei, tradíciói.

Alapvetően egy országon belüli konfliktus zajlik, ahol Kadhafi erői és a lázadók (mint gyűjtőfogalma a különböző törzseknek) között mennek végbe fegyveres összecsapások⁶⁰. Ha megszűnik ez a fajta konfliktus – illetve a válságnak e szakasza –, úgy a hatalomátvételnél, illetve az új állami rendszer kialakításánál valószínűsíthető, hogy a törzsek egymás ellen fordulnak, és majd a legmeghatározóbb, legtámogatottabb csoportosulás veszi át a hatalmat, ugyancsak diktatúrát, de legalábbis egy autoriter rezsimit kialakítva. Egy újabb konfliktus eszkalációja esetén – de lehetőleg inkább előtte (konfliktusmegelőzés) – is újra a NATO-nak kell közbelépnie, ahogy a 90'-es években Jugoszlávia esetében is, meg kell szüntetni, vagy legalábbis mérsékelnie szükséges egy etnikai szembenállást, hozzá kell járulni az ország újjáépítéséhez, meg kell teremtenie a demokratikus állami berendezkedés alapjait. Az Irak és Afganisztán tapasztalatai alapján ezek megvalósítására meglehetősen kevés esélyt látok, ahogy a volt Jugoszlávia területén

⁶⁰ Libya Civil War – 2011

=(<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/libya-civil-war.htm/>
Letöltés dátuma: 2011-10-01)

működő missziók is még jó ideig fenn kell, hogy álljanak, ugyanis a korrupció és a háború borzalmai nem múltak el az emberekben.

Kutatásaim során arra a következtetésre jutottam a líbiai válságot vizsgálva, hogy egy sor tisztázatlan kérdés vár a NATO és az ENSZ vezető testületeire, amelyek hamarosan égető problémák elé fogják állítani a két szervezetet. Az új békefenntartó misszió egy másfajta problémakörrel állhat szemben az eddigi tapasztalatokhoz képest, itt nem volt azonnali szárazföldi invázió, mint Irak és Afganisztán esetében. Itt is etnikailag sokszínű a lakosság, különböző nemzetiségek, etnikumok vannak országon belül, ahol alapvetően a társadalom tekintélyelvű, mindig van egy vezér, aki a mozgalmak, csoportok élére áll. Jelentősen meg fog nőni a felderítés és a hírszerzés – és velük párhuzamosan az elhárítás fontossága, szerepe nemcsak Líbiában, hanem általánosan a „Maghreb”⁶¹-ben is, az „arab tavasz” megváltoztatta a politikai helyzetet a térségben, bizonyos mértékben destabilizálódott a status quo miatt. A NATO most sem tudja teljes mértékben teljesíteni kitűzött céljait, Irakhoz hasonlóan nem voltak képesek elfogni a legfőbb bűnöst, hanem a helyiek akarata érvényesült, amely ugyebár erőszakba torkollott. Béketámogató művelet ilyen úton aligha érheti el célját.

A „STRATFOR” hírszerző szervezet egy 2011. évi októberi nyílt cikkében⁶² beszámol arról, hogy Egyiptomban jelentések szerint két katona életét vesztette, illetve másik huszonöt megsérült utcai zavargások során. Érdekesség, hogy az eset a novemberben lezajló választások előtt történt, tehát gyakorlatilag hiába bukott meg Mubarak diktatúrája 2011 februárjában katonai puccs által,⁶³ hasonlóan Afganisztánhoz, itt is számos kérdés merül fel azzal kapcsolatban, hogyan lehet demokráciát kiépíteni egy olyan államban, amely nem rendelkezik a „népuralom” hagyományaival. Mára már közismert tény, hogy a muszlim országokban a demokratikus állam alapjainak biztosítása gyakorlatilag a terror eszközei nélkül nem valósítható meg, stabilitás az ilyen országokban nagyon nehezen valósítható meg, mindig komoly áldozatokkal jár. Az is elmondható, hogy a Közel-Keleten, illetve

⁶¹ A Maghreb országok: Marokkó, Algéria, Tunézia, Líbia, Mauritánia, Nyugat-Szahara.
=(<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/appendix/appendix-b.html>)
Letöltés dátuma: 2011-10-22)

⁶² Special Intelligence Report: Violence in Cairo. 2011.10.09.
=(<http://app.response.stratfor.com/e/es.aspx?s=1483&e=367990&elq=d5418d2156a642838b950e634dbbf939/>) Letöltés dátuma: 2011-10-10)

⁶³ Egypt News – Revolution and Aftermath. 2011.10.10.
=(<http://topics.nytimes.com/top/news/international/countriesandterritories/egypt/index.html/>)
Letöltés dátuma: 2011-10-10)

más muszlim országokban, ahol jelentős az etnikai sokszínűség, jóformán csak a mohamedán vallás – ennek is több, különböző ága van -, fogja össze ezeket a területeket, tehát az ideológiai szembeütközésen túl a vallási-etnikai-kulturális ellentétek is súlyos regionális konfliktusokat eredményezhetnek az államhatárokon belül és azokon túl is.

Az információszerző szervekre jelentős feladatok fognak hárulni, fel kell deríteniük a lehetséges új válsággóccokat, azon túlmenően meg kell akadályozni terrorcselekmények végrehajtását. A Maghreb térségben egyébként is erősödött az al-Kaida ottani szárnya az utóbbi években⁶⁴, tehát várható, hogy a líbiai válságkezelésen túl további biztonsági kockázatokkal kell számolnia a NATO felderítésének és hírszerzésének. Mint ismert, Moammer Kadhafi rendelkezett vegyi- és biológiai fegyverekkel⁶⁵, a polgárháborús helyzet kaotikus viszonyai között nem zárható ki annak a lehetősége, hogy akár az ÁNT erői, akár valamilyen terrorszervezet – esetlegesen pont az al-Kaida - megszerzett magának valamilyen biológiai vagy kémiai harcanyagot, a célba juttatáshoz szükséges hordozóeszközökhöz (rakéták, ballisztikus rakéták) pedig bizonyosan hozzájutottak már.

A 21. századi hírszerzés és felderítés jelentősége a lehetséges kihívások, fenyegetések tükrében

Nemzetközi terrorizmus:

2001. szeptember 11-ével „beköszöntött” a 21. század. Egy új típusú, korábban addig is létező fenyegetés⁶⁶ jelent meg, a nemzetközi terrorizmus veszélye. Ennek ellenére azonban közel 30 évig nem védekeztek ellene hatékonyan, az Egyesült Államokat ért támadás bebizonyította, hogy hiába a modern technológiával rendelkező hadsereg, az erős gazdaság, a világ legfejlettebb állama is sebezhető. Ez a támadás közvetve az egész világot érintette, ezért el kellett kezdeni a felkészülést az ellene való küzdelemre.

⁶⁴ Andrew Hansen: Al-Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM). 2009.07.21.
=(<http://www.cfr.org/north-africa/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717/>)
Letöltés dátuma: 2011-10-22)

⁶⁵ Gaddafi has biological weapons and may use them on protesters: ex-minister. 2011.02.25
=(<http://www.ibtimes.com/articles/116400/20110225/libya.htm/>) Letöltés dátuma: 2011-10-10)

⁶⁶ Az 1972-es müncheni olimpián izraeli sportolókat öltek meg Németországban.

A hidegháborús éra lezárultával, a NATO egy újfajta helyzettel találta magát szembe, reagálni kellett a megváltozott biztonságpolitikai környezetre, új stratégiai koncepciót kellett alkotni, amelyről 1991-ben Rómában, majd 1999-ben Washingtonban döntöttek is. Két év telt el, és máris egy új helyzethez kellett alkalmazkodni.

Maga az Amerikai Egyesült Államok politikai és katonai vezetése már 1997-ben felismerte, hogy a nemzetközi terrorizmus fenyegetheti az USA biztonságát, és ezen felül is van számtalan potenciális veszélyforrás, amely alapjaiban rengetheti meg az Amerikai Egyesült Államokat (ahogy azt már Robert James Woolsey, egykori CIA igazgató is megállapította). Ennek ellenére a 21. század hajnalán megtörtént egy olyan agresszió, amelyre addig soha nem volt példa, megtámadták az Egyesült Államokat. Jogosan kérdezték utána az amerikai emberek, mit tettek – illetve mit nem tettek - a híres CIA és NSA, illetve más jól finanszírozott titkosszolgálatok, hogy ilyen esemény bekövetkezhetett. Sok konspirációs elmélet született a terrorcselekménnyel kapcsolatban, amelyek szerint maga az USA rendezte meg a támadást, illetve már jó előre tudták, hogy az esemény bekövetkezik, valamint lett volna arra is lehetőség, hogy vadászgépekkel megsemmisítsék az utasszállítókat, megakadályozva ezzel a katasztrófát. Az óriási felháborodás közepette minden esetre meg kell említeni – amelyet sokan figyelmen kívül hagytak -, hogy éppen a megváltozott biztonsági környezet miatt ebben az időszakban csak a CIA költségvetését 20%-al csökkentették, illetve a „Cégnek” számos olyan helyen kellett bezárnia hírszerző ügynökségeit, ahol egyébként az al-Kaida meglehetősen jelentős aktivitást mutatott⁶⁷. Mindezen felül a CIA „fedésben” levő ügynökeinek 7000 fős állományát 5000 főre csökkentették, noha a terrortámadás után Bush elnök kezdeményezte, hogy 50%-al emeljék meg a titkos ügynökök létszámát a hatékonyabb hírszerzés ellátása végett⁶⁸. Véleményem szerint ez egy elég meghatározó tényező, ha csak arra gondolunk, hogy egy olyan hírszerző szervezetnél, mint a Központi Hírszerző Ügynökség, elég komoly felderítő, lehallgató, előrejelző rendszereket lehet fenntartani, illetve fejleszteni. A támadás után Bush elnök elérte, hogy a „Cég” 700 millió dollárt kapjon a fedett műveletek finanszírozására.

⁶⁷ Héjja István – Hajma Lajos: A katonai felderítés és a biztonság összefüggésemélete. 2003. p. 66.

⁶⁸ Béres János – Héjja István: Külföldi hírszerző és biztonsági szolgálatok. 2007. p. 47.

A szeptember 11-i támadások után még számos terrorcselekményre sor került szerte a világon: a moszkvai színházban és a metróban, a csecsenföldi iskolában, Dél-Oszétiában Beszlán városában, a madridi pályaudvaron, Londonban, Egyiptomban, Szaúd-Arábiában, a Fülöp-szigeteken, Afganisztánban, Törökországban, Izraelben, Indiában, illetve Indonéziában, valamint Latin-Amerika és Afrika számos országában⁶⁹.

2001. október 7-én az „Enduring Freedom” hadművelet keretében az USA megindította invázióját Afganisztánban, az ottani tálib kormányzat, illetve az általa támogatott al-Kaida nemzetközi terrorszervezett ellen. Nemcsak, hogy egy új biztonsági kihívással kellett szembenézniük, de egy új katonai feladattal is szembe kellett nézniük, az aszimmetrikus hadviseléssel, amelyet szintén már korábbról is ismertek. Az USA először a légierő bevetésével akarta megoldani a problémát, s ugyan nagy pontosságú fegyverrendszereik ugyan kiiktatták a tálib harcokocsikat és harcjárműveket, azonban a barlangokban már nem találták meg az ellenséget. Az viszont tudvalévő, hogy a tálibok által alkalmazott gerilla hadviselés pontosan az afganisztáni barlangrendszerek köré csoportosul, sok terrorista kiképző-és ellátó központ a felszín alatt működött. Hamar kiderült, hogy a konvencionális erők az itteni harc megvívására nincsenek megfelelően felkészítve, ráadásul nagyméretű harcoló csapatokkal nehezen lehet megverni egy olyan ellenséget, aki alapvetően lesállásokat hajt végre raj-szakasz szintű erővel, tehát kiscsoportos harcászatot (SUT⁷⁰) alkalmaz. Az USA katonai vezetése ezért a különleges rendeltetésű alakulatokat vetette be, ugyanis csakis ezen egységek voltak megfelelően kiképezve arra, hogy ilyen jellegű hadviselést folytassanak az adott ellenséggel szemben. De még ez is gyakorlatilag hiábavaló volt, ugyanis a titkosszolgálat és a hadsereg között nem volt meg a megfelelő együttműködés a háború kezdetén⁷¹ – nem úgy, mint napjainkban. Valószínűsítem, hogy a háború kezdetén az USA politikai, katonai vezetése, illetve a CIA meglehetősen kevés információval rendelkezett (vagy nem voltak megbízhatók és hitelesek), mivel nem tudtak hatékony csapást mérni a tálibokra valamint az al-Kaidára.

⁶⁹ Resperger István: A terrorizmus és aszimmetrikus hadviselés jellemzői a jelenkori műveletekben. Honvédségi Szemle, 2009. május, LXVI. évfolyam, 3. szám, p. 24-28

⁷⁰ SUT – Small Unit Tactics = Kisalegység harcászat (raj-szakasz, maximum század szintű erők alkalmazása műveleti területen)

⁷¹ Andrew Wiest – M.K. Barbier: Gyalogos-hadviselés. 2003. p. 170-171.

A terrorizmus elleni harc az afganisztáni és iraki békeműveletek mellett a Balkánon is megkezdődött azon terrorista csoportok felszámolására, amelyek feltételezhetően kapcsolatban álltak az al-Kaida nemzetközi terrorszervezettel. A műveletet kiterjesztették a Földközi-tenger keleti medencéjére, a Vörös-tengerre. Az Észak-Atlanti Tanács 2002-ben Prágában elfogadta a terrorizmus elleni harc új koncepcióját, amely minden tagállamot kötelez a bővített és ellenőrzött felderítési információk cseréjére, valamint a lehetséges támadásokkal kapcsolatos figyelmeztető, előrejelző, riasztási feladatokban való együttműködésre⁷².

A NATO kötelékében alkalmazásra kerülő felderítő szerveknek és erőknek rendkívül fontos feladata a megbízható és pontos adatok, információk megszerzése, amelyek a sikeres és hatékony parancsnoki döntésekhez, elhatározásokhoz, a tervezéshez és magához a műveletek végrehajtásához elengedhetetlenek. Emellett különösen fontos lenne a szövetség több nemzetiségi jellegéből adódóan az együttműködés megszervezése, a felderítő erőket és eszközöket össze kell hangolni, valamint szükség van egy egységes kiképzési rendszerre is, amely esetében kiemelten fontos terület lenne az adott térség viszonyainak megfelelő nyelvi és kulturális kiképzés, magának az iszlámnak a megismerése. Ezen képességek, kvalitások nélkül a felderítés és a hírszerzés műveleti területen gyakorlatilag megvalósíthatatlan, hiába a műholdas- (IMINT) és a rádióelektronikai felderítés (SIGINT)⁷³, úgy vélem az ilyen típusú felderítési adatforrások csakis sikeres ügynöki tevékenység (HUMINT) mellett működnek hatékonyan, ugyanis ezen az úton építhető fel egy hálózatszerű kapcsolatrendszer. Ez az a forrás amely olyan információkat szolgáltat, amelyre a SIGINT-nek és IMINT –nek már nincs rálátása. A különböző kontaktokon – a legalacsonyabb társadalmi rétegtől egészen a legfelső szintekig – begyűjthetők az információk, nem időjárás és terepfüggő, minden részletre kiterjed, nem függ a technikától és sokkal gazdaságosabb mint a másik kettő üzemeltetése, illetve alkalmazása⁷⁴. A siker kulcsa a tehetséges és felkészült HUMINT operátorokon alapszik.

⁷² Kőszegvári Tibor: A katonai felderítés aktuális kérdései a terrorizmus elleni harcban. Hadtudomány, 2005. október, XV. évfolyam, 3. szám
=http://www.zmne.hu/kulso/mhht/hadtudomany/2005/3/2005_3_6.html/
Letöltés dátuma: 2011-10-13)

⁷³ SIGINT = Signal Intelligence, azaz rádióelektronikai felderítés.

⁷⁴ Hadi Attila: HUMINT képzés kézikönyve. 2005. Eger. (5/24 Bormenissza Gergely Felderítő Zászlóalj). p. 3-5.

A tolmácsok alkalmazása nem garantálja az információk biztonságát, ugyan a CIMIC-műveletekben a kommunikáció hatékonyabb lehet a helyiekkel, de ugyanezen tolmácsok információkat juttathatnak ki, illetve dezinformálhatják is a saját erőket, ez pedig ugyancsak azt támasztja alá, hogy a honi területen való intenzív nyelvképzés hosszú távon biztosabb megoldás.

Korábban említettem, hogy az afganisztáni háború kezdetén, a célok felderítése, illetve a légicsapások csak kevés eredményt hoztak. A gerilla hadviselést folytató tálibok a terep ismeretéből adódóan még a légicsapások előtt eltűntek, mivel a légierő rácsapás-tervezése 72 óra volt⁷⁵, ami ilyen átszegdelt terepen rendkívül hosszú idő, emellett sokszor a célok koordinátái is pontatlanok voltak, a pilótánélküli robotrepülőgépek (UAV-k) az iraki háborúval ellentétben itt nem tudtak megfelelő mennyiségű és minőségű információt szolgáltatni. Líbia esetében a „Predatorok” és a „Reaperok” azért voltak hatékonyabbak, mert ott gyakran nyílt terepen mozogtak Kadhafi erői, a szenzorokkal valamint a célfelderítő- és megjelölő lokátorokkal sokkal pontosabban lehetett tűzcsapást vezetni.

Az elhúzódó „háború”, béketámogató művelet úgy vélem mindenképpen bizonyítéka annak, hogy a hírszerzés és a felderítés Afganisztánban nem elég hatékony. Tíz év elteltével meglátásom szerint nem az információk hiányával lehet a probléma, hanem az információk megbízhatóságával, valamint az adatfeldolgozás minőségével. Ennyi idő alatt a biztonsági erők és azok vezetése már alkalmazkodott a teljesen más hadviselést igénylő terephez, ismerik a civil lakosságot, hosszú ideje folyik a békefenntartás ennek ellenére az áldozatok létszáma szinte folyamatosan nő⁷⁶. Legalábbis ennek kellett volna történnie ennyi idő után. Ennek ellenére az eddigi tapasztalatok mégis azt bizonyítják, hogy a különleges műveleti erőkön kívül, más csapatok szinte kizárólag békefenntartó műveletet tudnak ellátni, gyakorlatilag azt is csak gyakran korlátozott mértékben⁷⁷ – Tartomány Újjáépítési Csoportok tevékenysége - s olykor áldozatok árán, ugyanis a lakosság már nem felszabadító erőket lát az ISAF erőkben, hanem ugyanolyan megszállókat mint a Szovjetunió inváziójakor: ezt mutatják legalábbis a tartományokban végrehajtott egyre több és

⁷⁵ Kőszegvári Tibor: Hadviselés a 21. században: Elvek és elgondolások. 2008. p. 185-187

⁷⁶ Operation Enduring Freedom: Casualties. 2011.10.10.

=(<http://icasualties.org/oef/>) Letöltés dátuma: 2011-10-13)

⁷⁷ Tálas Péter: Afganisztán: az eddigiek és hogyan tovább. 2010.

ZMNE SVKI – Nézőpontok. p. 3.

=(http://193.224.76.4/download/svki/Nezopontok/SVKI_Nezopontok_2010_1.pdf/)

Letöltés dátuma: 2011-10-17)

egyre agresszívabb támadások⁷⁸. 10 év után ez nem is nagy meglepetés, 1979 és 1989 között gyakorlatilag a volt szuperhatalom is ennyi ideig tartotta megszállva az országot, jelentősen élve a terror eszközeivel, de atrocitásokra, kegyetlenkedésekre napjainkban is akad példa⁷⁹, ami jelentősen megnehezíti a békeművelet sikerességét. Michael T. Flynn, az afganisztáni USA erők hírszerző főnöke szerint az USA hírszerzésének és felderítésének elsődleges feladata még mindig a tálib erők szétzúzása, akiknek a létszáma az elmúlt tíz évben a húszszorosára nőtt⁸⁰. Elmondta azt is, hogy a hírszerzés erőfeszítéseinek 90%-át az emészti fel, hogy megállapítsák a házi készítésű robbanóanyagok telepítésének pontos helyét, illetve felkutassák azokat, akik ezeket a detonációs eszközöket előállítják, illetve telepítik. Az alábbi táblázat pedig azt bizonyítja, hogy az aszimmetrikus hadviselésben a NATO csak felemás módon tud helytállni – Afganisztánban biztosan -, s a békeműveletben elesett katonák száma évről évre drasztikusan növekszik.

ÉV	USA	Nagy-Britannia	Más nemzetek	ÖSSZES
2001	10	0	0	12
2002	49	3	18	70
2003	48	0	10	58
2004	52	1	7	60
2005	99	1	31	131
2006	98	39	54	191
2007	117	42	73	232
2008	155	51	89	295
2009	317	108	96	521
2010	499	103	109	711
2011	368	35	84	487
ÖSSZES	1814	383	571	2768

1. Táblázat: Az Afganisztánban elesett katonák számának éves kimutatása.

⁷⁸ Garda World: Afghanistan Intelligence Overview. 2008. február. p. 1-2.
 =(http://www.gw-globalxplorer.com/dailynews/ExampleProducts/Intelligence%20Overview%20-%20Afghanistan%20(Feb08).pdf/ Letöltés dátuma: 2011-10-15)

⁷⁹ Megússza a tálib harcost lefejező gurkha. 2011.10.17
 =(http://hvg.hu/vilag/20111017_gurkha_lefejezte_talibot/ Letöltés dátuma: 2011-10-17)

⁸⁰ Joshua Partlow: Military launches Afghanistan intelligence-gathering mission. 2010.02.20.
 =(http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/02/19/AR2010021904918.html/ Letöltés dátuma: 2011-10-15)

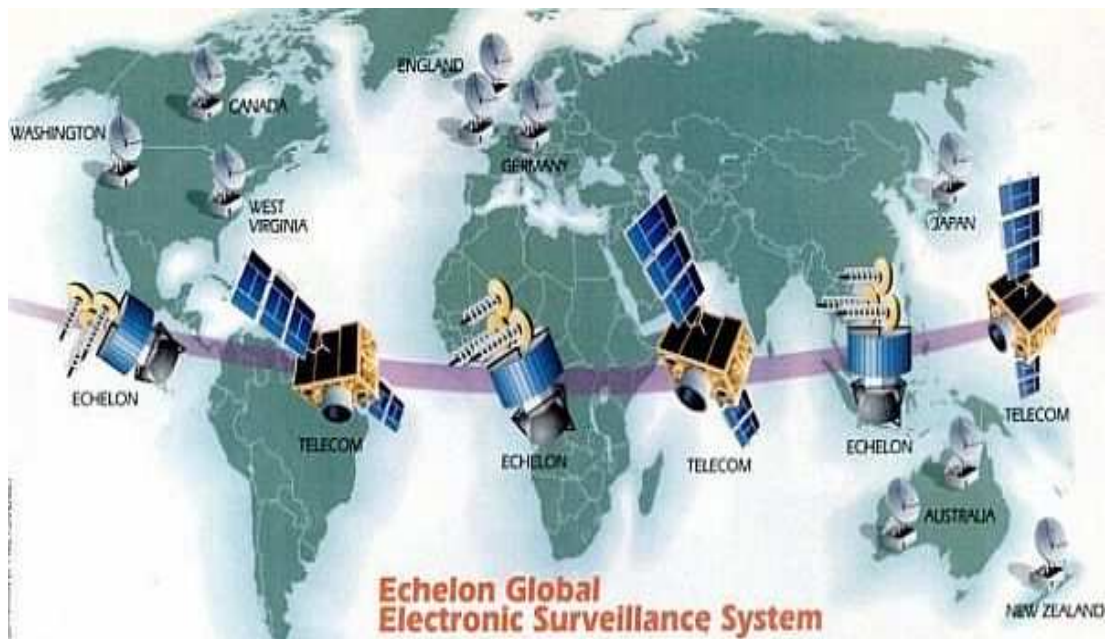
Készítette: Gyarmati Ádám (ideje: 2011-10-22)
(Forrás: <http://icasualties.org/oef/> Letöltés dátuma: 2011-10-22)

A 21. században a hírszerzésnek rendkívül bonyolult feladatokat generálhat a nemzetközi terrorizmus jelensége. Az ismert terrorszervezetek – különösen az Al-Kaida – alapvetően sejtszerűen szerveződnek, kis csoportokban tevékenykednek, azok is sokszor ideiglenesen hajtanak végre akciókat. Láthatatlanul dolgoznak, civil lakosság között könnyen elvegyülnek, pénzügyi infrastruktúrájuk kis költségvetéssel is fenntartható, gyakran élvezik egyes államok támogatását. Transznacionális, illetve globális jellege miatt a nemzetközi terrorizmus elleni fellépés rendkívül nehéz, hatékony együttműködést igényel, amely még napjainkban sem megoldott problémakör⁸¹. A világhálón keresztül lényegesebb megoldaniuk a sejtek közötti kommunikációt, a támadások megtervezése és végrehajtása sokkal egyszerűbben kivitelezhető.

Az Echelon rendszer - amely a világ jelenlegi legfejlettebb lehallgató és megfigyelő rendszere (SIGINT) -, segítségével ezek a támadások bizonyos mértékben kivédhetők, de globális viszonylatban csak részben van kiépítve, ezért mind védelmi rendszer csak részben funkcionálhat, 100%-os biztonságot nem képes garantálni.

A rendszer telepített nagyteljesítményű rádióantennákból, illetve geostacionárius pályán mozgó műholdakból. A geostacionárius pályán mozgó műholdak lényege, hogy a Föld egy bizonyos pontja felett végezhetnek megfigyelést és lehallgatást, ezáltal egy-egy terület a nap 24 órájában folyamatosan megfigyelhető. Amennyiben az összes kontinensen telepítenek állomást, kifinomult és hatékony HUMINT tevékenységgel együtt, más hírszerzési forrásokkal való megfelelő együttműködéssel már eredményesebben fel lehetne venni a terrorista szervezetek elleni harcot.

⁸¹ Kis-Benedek József: Transznacionális kihívások és a nemzetbiztonsági szolgálatok. p. 103-104. Szakmai Szemle, 2011. 1. szám.
=(http://www.kbh.gov.hu/publ/szakmai_szemle/2011_1_szam.pdf/ Letöltés dátuma: 2011-10-15)

5. ábra :Az Echelon rendszer felépítése, települése
(Forrás: <http://warincontext.org/wp-content/uploads/2010/07/echelon.jpg/>
Letöltés dátuma: 2011-10-15)

Fontos megállapítani a terrorista csoportok szervezeti felépítését, működési elvüket, támogatottságukat, illetve folyamatosan keresni kell a választ arra, hogy mikor, hol, milyen eszközökkel terveznek lecsapni a kiválasztott célpontra, célpontokra. Ez csakis hatékony nemzetközi együttműködéssel, a titkosszolgálatok és a felderítést végző szervek kooperációjával biztosítható. Rendkívül fontos, hogy minél több hírszerzési forrást használjanak, illetve a bizonyos mértékben egymástól független elemző-értékelő központok bevonásával elemezzék a tapasztalatokat, tervezzenek előre egy lépéssel az „ellenséggel” szemben.

Cyberterrorizmus, információs kihívások:

A globalizáció kialakulásával megjelent egy új típusú jelenség is: az információs társadalom. „Az információs társadalom a társadalmi civilizáció technikai fejlődésének eredményeként létrejövő törvényszerű folyamat. Alapja az információs ipari termelés. Az információs társadalmak kialakulása alapvető változásokat eredményez a világ és az egyes országok életében. Biztosítja a fenntartható fejlődést, ugyanakkor egyik alapvető vonása a köz-és magánügyek távolból történő intézése, ezáltal az információs társadalom egy új típusú életmód, életvitel, új technikai

kultúra és civilizáció.”⁸². Az egyének, a különböző kormányzati szervezetek, a fegyveres erők jelentős információfüggőségben szenvednek, az igények kielégítése gyakorlatilag lehetetlen. Nagyon jelentős információkereskedelem zajlik napjainkban, minden adatnak, adathalmaznak értéke van. Az információéhséget gyakorlatilag lehetetlen kielégíteni, a tudomány és a technológia folyamatos és intenzív fejlődése, az elért eredmények, a megszerzett tapasztalatok további innovációra ösztönöznek. Az adatokat, információkat elektronikus adathordozókon tárolják – természetesen a nyomtatott dokumentumokon kívül – de alapvetően az állapítható meg, hogy a fejlett információs technológia lehetővé tette a gyorsabb és hatékonyabb adattárolást. Sokkal egyszerűbb visszakeresni egy-egy részletet, információt elektronikus adathordozókon, különböző hálózatokon. Az egyes állami, illetve nem állami szervezetek ezeket megpróbálják kihasználni, egyre több ún. kibertámadás éri az információs infrastruktúrákat, a különböző számítógép-hálózatokat, telekommunikációs rendszereket⁸³. A támadások célja többértű, lehetnek konkrét fizikai támadások, vagy a tűzfalak áttörése után információszerzés, illetve ezek kombinációja.

Az információs társadalmakat, illetve azok vívmányait korszerű, modern vezetésű és információra alapozott hadviselési formákat alkalmazó haderők védelmezik. A modern fegyveres erők széles körben alkalmazzák az elektromágneses teret a felderítés, az ellenőrzés, a navigáció, a fegyverirányítás és a csapatok megóvása érdekében. Az e téren alkalmazott haditechnikák illetve haditechnológiák és elektronikai harceszközök jelentős mértékben növelik a katonai erő alkalmazási lehetőségeit.⁸⁴

A tudomány fejlődése lehetővé tette, hogy háborút nemcsak kizárólag fegyveres úton, hanem egy másfajta, „nem erőszakos” eszközökkel is meg lehessen vívni. Az ilyen háborúk mögött alapvetően az információk megszerzése áll. Ezeket már nemcsak a klasszikus titkos ügynökök, kémek szerzik meg, hanem akár több ezer

⁸² Mikulás Sándor: Az információs társadalom infrastruktúrái, azok sebezhetősége. 2009. Szakmai Szemle, 2009. 2. szám
=(http://www.kbh.gov.hu/publszakmai_szemle2009_2_szam_1_resz.pdf /
Letöltés dátuma: 2009-10-20/)

⁸³ Bárkányi Pál: A cyber-terrorizmus – miért és hogyan? p. 130-131.
Felderítő Szemle, 2008. VII. évfolyam, 3. szám.
=(<http://kfh.hu/publikaciok/2008-3.pdf> / Letöltés dátuma: 2011-10-17)

⁸⁴ Haig Zsolt: Az információs műveletek, a SIGINT és az elektronikai hadviselés kapcsolatrendszer.
Felderítő Szemle, 2007. február, VI. évfolyam, Különszám, p. 27
=(<http://www.kfh.hu/publikaciok2007-konferencia.pdf> / Letöltés dátuma: 2009-10-20/)

kilométeres távolságból dolgozó, egy elektronikából, számítástechnikából nagyon felkészült személy (hacker, cracker) is elvégezheti az adatok, valamint az információk eltulajdonítását. Áthatolhat többszöri (akár ezerszeres) próbálkozás után is a tűzfalakon, információkat szerezhet meg, esetleg a már meglévőkben is kárt tehet, és ha ügyes, úgy eltűnik a hálózathoz, hogy az már le sem nyomozható.

A különböző politikai, gazdasági, katonai, ipari, egészségügyi információknak más és más az értéke, de úgy vélem, hogy a napjaink globalizált világában ezek egyre jelentősebbé válnak. A különböző találmányok leírásait, a tudományos és műszaki szabadalmakat, üzleti titkokat, személyes adatokat, vagy akár pénzt szerezni ma már létfontosságú lehet mind magánszemélyek, mind intézmények illetve a különböző kormányok számára.

Az interneten manapság szinte mindenről lehet információt szerezni, temérdek adat, részlet elérhetővé válik a felhasználók számára. Az OSINT (Open Source Intelligence), azaz a nyílt forrásokból származó információszerzés ma már az egyik legfontosabb eleme a hírszerzésnek, felderítésnek. A globalizációnak köszönhetően egyre szélesebb körben terjednek el a számítógépek, illetve a digitális hálózatok, egyre több információ válik elérhetővé. Napjaink műveleteinek tervezésekor ma már nem akadály egy ország reptereiről, közlekedési infrastruktúrájáról, időjárásáról, telekommunikációs rendszeréről információkat szerezni⁸⁵. Nem szükséges ott lenni a helyszínen felmérni a lehetőségeket, elég egy számítógép és egy internetes hozzáférés, és máris adatokhoz férhetünk hozzá. „A korszerű hírszerzésen belül az OSINT a feladatszabás alapja.”⁸⁶. Ez a tevékenység véleményem szerint forradalmasította mind a hírszerzést, mind a felderítést, új alkalmazási spektrumokat nyitott meg a műveletek tervezése során. Tanulmányaim alatt, saját gyakorlatok tervezésekor, mi magunk felderítő szakos hallgatók például Google Earth és különböző időjárással foglalkozó honlapok segítségével tervezzük a harcmező felderítő értékelését (IPB)⁸⁷. Kutatásaim során is lényegében az OSINT módszerével dolgoztam, a különböző képeknek, anyagoknak nagy részét az interneten keresztül szereztem meg, majd használtam fel.

⁸⁵ Lévay Gábor: A válságkezelő műveletek katonai tervezéséhez szükséges katonaföldrajzi információk megszerzése nyílt forrásokból. p. 85. Felderítő Szemle, 2009. VIII. évfolyam. 2. szám.
=(<http://kfh.hu/publikaciok/2009-2.pdf>/ Letöltés dátuma: 2011-10-01)

⁸⁶ Tóth András: Paradigmaváltás a magyar hadászati felderítésben. p. 176
Felderítő Szemle, 2008. november, VII. évfolyam, Emlékszám
=(<http://kfh.hu/publikaciok/2008-E.pdf>/ Letöltés dátuma: 2011-10-01)

⁸⁷ IPB= Intelligence Preparation of the Battlefield (Harcmező felderítő előkészítése)

Azonban mint mindennek, az éremnek itt is két oldala van. Az internet úgy vélem az egyik legigazibb kétélű fegyver, azon keresztül támadást lehet intézni, és természetesen támadhatóvá is válunk. A fejlett információs technológiának köszönhetően egy terrrorszervezet többszörösen hatékonyabban és precízebben tudja megtervezni akcióját, ezáltal generál egy új típusú és egyre növekvő biztonsági kockázatot⁸⁸.

Már a 20. században is meg lehetett figyelni, de a 21. században különösen, hogy a harci tér dimenziói (szárazföld, tenger, levegő) kibővültek a kozmikus-, illetve a kibertérrel⁸⁹. Információt már nemcsak légi-, illetve földi felderítéssel, vagy ezek kombinációjával) lehet végezni, hanem a Föld felett keringő műholdak, kéműholdak segítségével folyamatos és állandó megfigyelést lehet biztosítani. A számítógépes hálózatokban pedig nyomon követhetjük, hogy a különböző telekommunikációs eszközöket és rendszereket kik, mikor és hol használták, és máris rátalálhatunk a „gyanús” elemekre.

Az elektronikai hadviselés jelentősége egyre nő, és várhatóan nőni is fog a 21. században⁹⁰, a kibertér ugyanis egy olyan fejlődési terület, ahol már maga a fejlődés is önmagában hordozza a konfliktusok lehetőségét! Az Internet-felhasználók száma fokozatosan nő, egyre nagyobb digitális háló épül ki szerte a világon. Azonban az egyenes arányosság elvét követve, ahogy növekszik a felhasználók száma, úgy a beszivárgók száma is mindinkább növekszik.

Az amerikai légierő egyik kutató intézete⁹¹ több elemzésben is foglalkozik a hírszerzés fontosságával, folyamatosan elemzéseket, tanulmányokat közöl a jövő háborúival kapcsolatban, amelyek esetében egyre többen megjelenik a kiberháború, mint jelenség, amely rendkívül komoly veszélyforrásokat, fenyegetéseket rejthet magában. Ezek az elemzések a különböző stratégiai hírszerző szolgálatok (CIA, NSA, NIC, DNI stb.) segítségével, illetve közreműködésével készülnek el⁹².

⁸⁸ Várhalmi A. Miklós: A hírszerzés-felderítés szerepe és jelentősége a 21. századi NATO számára. Felderítő Szemle, 2008. szeptember, VII. évfolyam, 3. szám, p. 123

=(<http://kfh.hu/publikaciok/2008-3.pdf>/ Letöltés dátuma: 2011-10-01)

⁸⁹ Héjja István – Hajma Lajos: A katonai felderítés és a biztonság összefüggésmélete. 2003. p. 74.

⁹⁰ Ványa László: Az elektronikai hadviselés eszközeinek, rendszereinek és vezetésének korszerűsítése az új kihívások tükrében, különös tekintettel az elektronikai ellentevékenységre. p. 5-13.

=(http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/phd/2003/vanya_laszlo.pdf/ Letöltés dátuma: 2011-10-13)

⁹¹ United States Air Force Center for Strategy & Technology

=(<http://csat.au.af.mil/> Letöltés dátuma: 2011-09-24)

⁹² Future views – Reports from US Intelligence Agencies.

=(<http://csat.au.af.mil/future-conflict.htm#trends-intelligence/> Letöltés dátuma: 2011-05-02)

Valószínűsítem, hogy az általuk végzett hírszerző munka által készítik ezeket a dokumentációkat, természetesen a nemzetbiztonsági, katonai titkokat nyilván nem közlik a világhálón.

Hazánkban, Magyarországon is tapasztalhatjuk, hogy a különböző titkosszolgálatok – különösen a Katonai Felderítői Hivatal⁹³ és a Katonai Biztonsági Hivatal⁹⁴ esetében – jelentős tudományos kutatómunkát folytatnak. Szakmai folyóiratokban (Felderítő Szemle, Szakmai Szemle) különböző publikációkat jelentenek meg, amelyekben mind a nemzetközi, mind a hazai biztonsági fenyegetésekről, kockázatokról, veszélyekről olvashatunk részletes elemzéseket, tanulmányokat, cikkeket. Véleményem szerint az ilyen jellegű tudományos műhelyek fejlesztése és támogatása rendkívül fontos, mivel a hírszerzés, illetve az elhárítás szakmaiságát, tudományát itt lehet megalapozni, továbbfejleszteni, a képesség spektrumát szélesíteni. Hazai viszonylatban is tapasztalható, hogy ezekben a szakmai folyóiratokban mind civil, mind katonai témában különböző információk érhetők el az interneten keresztül.

Az egyes titkosszolgálatok (mind a hírszerző, mind az elhárító) honlapjukon megjelenítik feladataikat, rendeltetésüket, melyeket törvényben is rögzítenek. Ezáltal kapják a felhatalmazást az államtól a legális és titkos információgyűjtésre⁹⁵. Fő cél alapvetően a nemzetbiztonsági érdekek érvényesítése, az államok szuverenitásának biztosítása. Hírszerző szolgálatok esetében a fő cél a különböző fenyegetések, veszélyek felderítése, kiértékelése, elemzése majd az elhárító szolgálatokkal együttműködve a kockázatok, kihívások elhárítása.

Amint már említettem, az információnak megszerzése és birtoklása egyre jelentősebbé válik. Úgy vélem, a 21. században egy másfajta, új típusú „háborúnak” vagyunk szemtanúi, ez pedig az információs háború, vagy más néven kiberháború. Egyre több hírt kapunk a médiából arról, hogy különböző nem kormányzati és kormányzati szerveket, szervezeteket, holnapokat érik elektronikai támadások. Gondolok itt elsősorban a „google-ügyre” 2010 januárjában, amikor is feltehetően Kínából tevékenykedő hackerek betörték a google rendszerébe, és ott a gmail levelező rendszerben okoztak károkat⁹⁶. Nincs rá bizonyosság, hogy Kína, mint állami intézmény állt a támadások mögött, de nem zárható ki a lehetősége.

⁹³ =(http://kfh.hu/tudomanyosmunka.html/ Letöltés dátuma: 2011-05-02)

⁹⁴ =(http://www.kbh.gov.hu/index.php?id=tudomanyosmunka/ Letöltés dátuma: 2011-05-02)

⁹⁵ 1995. évi CXXV. Törvény hazánk titkosszolgálatait tekintve.

⁹⁶ Maggie Shiels: Security experts say Google cyber attack war routine. 2010. 01. 14.
=(http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/8458150.stm/ Letöltés dátuma: 2011-05-02)

Kiemelt támadási felületet képezhetnek a kritikus biztonságú infrastruktúrák – telekommunikációs rendszerek, energiaipar, egészségügy -, amelyek gyakorlatilag egy állam működőképességét biztosítják. Ha valamelyiket támadás éri, legyen szó akár közvetlen fizikai csapásról, akár a számítógép-hálózatokon keresztül végbemenő támadásokról, úgy a „dominó-elv” alapján az összes többi más szektor csapást szenved el. A 21. századi globalizált világban egy esetleges rendszerösszeomlás hatalmas csapás lenne akár pontszerű (város), akár zonális - nagy kiterjedésű - terület esetén is (ország csoportok). A legnagyobb problémát az jelenti, hogy a digitális hálózatokat használók ma már szinte teljes mértékben függnék a különböző telekommunikációs és informatikai eszközöktől. A 21. századi fejlett posztindusztriális társadalmak ezen eszközök, illetve rendszerek nélkül egyszerűen működésképtelenek lennének⁹⁷. A számítógépek, a hálózatok elleni támadások felderítése, a támadás forrása, eszköze, maga a támadó személye megfelelő elektronikai felderítő képességgel, jól kiépített digitális védelmi rendszerrel kivédhető, e feladatok elvégzésének terén pedig rendkívül fontos szerep hárul a felderítést, valamint az elhárítást végző nemzetbiztonsági szolgálatokra.

A kiberterrorizmusnak a katonai hadviselésben is jelentős szerepe van, ugyanis ma már a NATO-ban alapvetően megfigyelhető, hogy a különböző egységek, alegységek között digitális hálózatok vannak kiépítve. A katonai hálózatokat ért támadás következtében gyakorlatilag megbénítható a teljes vezetési-és irányítási rendszer, ezáltal kerülhet egy adott egység, vagy haderő hátrányos vagy éppen hogy előnyös helyzetbe⁹⁸. Mivel napjaink műveletei alapvetően aszimmetrikus jellegűek, ezért elvileg a nagyobb, fejlettebb haderők, illetve azok országai rendelkeznek digitális védelmi rendszerekkel (tűzfalakkal), de az ő esetükben is elég egyetlen hozzáférhető hacker/cracker, egy számítógép, illetve egy hálózati hozzáférés, és az illegális behatoló máris képes akár milliós létszámú haderőben, vagy egy ország kommunikációs rendszereiben kárt okozni, káoszt generálni.

A kiberterrorizmus jelentőségét mutatja, hogy 2007 április-májusában Oroszország – legalábbis az IP címek alapján az oroszokat gyanúsították – támadást intézett fontos

⁹⁷ Munk Sándor: A kritikus infrastruktúrák védelme információs támadások ellen, p. 5-7
Hadtudomány, 2008. XVIII. Évfolyam, 1-2. szám
=(http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/2008/1_2/096-106.pdf/)
Letöltés dátuma: 2011-10-13)

⁹⁸ Munk Sándor: Az információs műveletek típusai és modelljei.
Hadtudomány 2002. XII. évfolyam, 1. szám
=(<http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/2002/1/z-02/chapter1.htm/>)
Letöltés dátuma: 2011-10-13)

észtonországi kormányzati, pénzügyi honlapok ellen, konkrétan több, mint egy millió támadás zajlott le a mára már Titan Rain-ként ismert műveletben⁹⁹. A támadások azután kezdődtek el, miután egy Vörös Katona emlékművet távolítottak el az észton fővárosból, illetve az emlékmű alatt nyugvó katonák földi maradványait kihelyezték a Tallinnon kívüli köztemetőbe. A jelentős pénzügyi károkon túl az esemény jelentőségét az mutatja, hogy az incidens után a NATO vezetése fontolóra vette azt a lehetőséget, hogy a szövetség tagállamait ért kibertámadásokat is katonai agresszióknak fogják tekinteni¹⁰⁰. Ezen túlmenően a NATO 2008 májusában Észtország fővárosába, Tallinba diszlokálta a szövetség kibervédelemmel foglalkozó kiválósági központját (NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence)¹⁰¹, így jelezve, hogy még egy ilyen nyílt informatikai támadást nem hajlandó eltűrni. James Mattis tábornok, a NATO Átalakítási Parancsnokság (ACT) parancsnokának elmondása szerint a szervezet célja, a különböző informatikai (kiber) támadások kivédése, e képesség létrehozása a szövetségen belül, valamint a kulcsfontosságú információk védelme¹⁰². E szervezet létrehozása is azt igazolja, hogy a NATO-nak fel kell készülnie az ilyen jellegű – nem katonai, de mégis „csapást” okozó – támadások elhárítására. A szövetség biztonságának garantálása szempontjából egyik elsődleges feladat a digitális védelmi rendszer kiépítése, illetve a bizalmas és minősített információk titokban tartása, valamint pont ezeknek az információknak cseréje a tagállamok között. A lisszaboni NATO csúcstalálkozón megalkotott új stratégiai koncepcióba¹⁰³ (2010) belefoglalták, hogy a kibertámadások elleni védelem megszervezése az egyik legsürgősebb és legmagasabb prioritású feladata a szövetségi rendszernek, illetve az ezzel kapcsolatos részben az első helyen említik a titkosszolgálatokat, mint potenciális támadókat a kibertérben.

A 21. században az egyik legfontosabb biztonsági szektor az információbiztonság. Egyre többet olvashatunk arról, hogy amennyiben egy államot, vagy valamilyen

⁹⁹ Cyberwarfare: Newly Nasty. 2007.05.24.

=(http://www.economist.com/node/9228757?story_id=E1_JNNRSVS/ Letöltés dátuma: 2011-10-13)

¹⁰⁰ Oroszország kiberháborút indított Észtország ellen. 2007.05.19.

=(<http://kitekinto.hu/cikk.php?cikk=1645/> Letöltés dátuma: 2011-10-13)

¹⁰¹ Szijj Dóra: NATO hírfgyelő – 2011. május. (2011.06.05.)

=(<http://www.biztonsagpolitika.hu/?id=16&aid=1035&title=nato-hirfigyelo-2011-majus/> Letöltés dátuma: 2011-10-13)

¹⁰² NATO opens new centre of excellence on cyber defence. 2008.05.14.

=(<http://www.nato.int/docu/update/2008/05-may/e0514a.html/> Letöltés dátuma: 2011-10-13)

¹⁰³ Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation. 2010. p. 4.

=(<http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf/> Letöltés dátuma: 2011-10-22)

szervezetet kibertámadás ért, számtalan kárt okozva a különböző hálózatokban, kommunikációs rendszerekben is, vagy bármilyen más kritikus biztonságú infrastruktúrákban. A Stuxnet vírus esete kiváló példa, hogy egy szoftvertámadáson keresztül az energiaiparban – ráadásul a nukleáris szektor terén – közvetve halálos áldozatokkal is járhat egy ilyen típusú támadás, pedig közvetlen fizikai rácsapás nem történt az incidensben. A vírus feltehetően az USA-tól és Izraeltől származik, s eredetileg Iránnak szánták azzal a céllal, hogy nyomatékosan figyelmeztessék, nem nézik jó szemmel Irán atomenergia iparának fejlesztését¹⁰⁴, mivel Iránnak nem titkolt célja, hogy nukleáris fegyverrel rendelkezzen még ebben az évtizedben. A vírus közel 100000 számítógépet fertőzött meg világszerte, ebből csak 60000-et Iránban, de kárt okozott Indonézia, India és Kína egyes számítógépeiben is¹⁰⁵. Feltehetően az izraeli titkosszolgálat, a Moszad által fejlesztett program elsődleges célja az volt, hogy Iránt, ha nem is megállítsa, de mindenképpen feltartóztassa atomprogramjában, másfelől a világ ráébredt arra, hogy egy kibernetikai támadás milyen károkat tud okozni. Véleményem szerint ennél jóval hatásosabb informatikai csapást is végrehajthattak volna, de nem ez lehetett az alapvető cél, az incidens egyfajta „üzenetként” operált, bizonyos értelemben tekinthetjük a fegyvertelen agressziót a hatásalapú műveletek egyik fajtájának is.

A kiberterrorizmus, az informatikai támadások és az informatikai biztonság a 21. század biztonságának egyik meghatározó tényezője lesz. Noha Lakatos Zsolt alezredes egy 2008. évi publikációjában¹⁰⁶ a számítógépes rendszerek elleni támadások lehetőségét a kockázatok kategóriájába, én mégis úgy vélem – főként a Stuxnet-incidens óta -, hogy a 21. században ez egy potenciális fenyegetés, számtalan veszélyt magában rejtő globális biztonsági kihívás! Már minden napjaink szerves részét képezi ez a jelenség, egy új korszak kezdődik, ahol a konfliktusok egy másfajta dimenzióban is lejátszódhatnak, emberi áldozat nélkül, mégis hatalmas károkat okozva, illetve csapást egy-egy adott államnak, vagy akár szövetségnek is. A NATO és az EU hírszerzésének ezzel mindenképpen számolnia kell, a kibertámadások elleni tevékenység, a védelmi rendszerek kiépítése pedig elsődleges

¹⁰⁴ Bruce Schneier: The story behind the Stuxnet virus. 2010.07.06.

=(<http://www.forbes.com/2010/10/06/iran-nuclear-computer-technology-security-stuxnet-worm.html/> Letöltés dátuma: 2011-10-15)

¹⁰⁵ Holger Stark: Mossad's Miracle Weapon. Stuxnet virus opens new era of cyber war. 2011.08.08.

=(<http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,778912,00.html/> Letöltés dátuma: 2011-10-15)

¹⁰⁶ Lakatos Zsolt: Transznacionális veszélyek, fenyegetések – és a katonai hírszerzés. p. 17.

Felderítő Szemle, VII. évfolyam, 2008. 3. szám.

=(<http://kfh.hu/publikaciok/2008-konferencia.pdf/> Letöltés dátuma: 2011-10-17)

fontosságú lesz¹⁰⁷, ennek elhanyagolása hatalmas felelőtlenség lenne az államok és szövetségek vezetőire nézve. A terrorista csoportok, különböző agresszív szándékkal fellépni kívánó szervezetek robbantások nélkül is csapást tudnak mérni ellenfeleikre, a kritikus biztonságú infrastruktúrájú szektorok – telekommunikációs rendszerek, közművek, energiaipar, különböző szolgáltatások - rongálása vagy pusztítása alapjaiban rengetheti meg a lakosságot, ezáltal bizonytalanságba sodorva. A kibertámadások lehetősége, az információbiztonság nemcsak az egyik legnagyobb kockázati tényező lehet a 21. században, hanem komoly fenyegetésként kell értékelnünk, egy olyan faktor amely alapjaiban veszélyezteti a NATO biztonságát.

Tömegpusztító fegyverek proliferációja, a bioterrorizmus:

A Szovjetunió szétesésével, továbbá a Varsói Szerződés felbomlásával egy olyan globális biztonsági kihívás ütötte fel a fejét, ami ugyan már előtte is fenyegetett, ugyanis a hidegháborúban nemcsak a nukleáris holokaust réme leselkedett az emberiségre, hanem más tömegpusztító fegyverek – biológiai és vegyi anyagok – is alkalmazhatók lettek volna egy esetleges világháborúban. A Szovjetunió, mint központosított államhatalom megszűntével megnőtt az esélye annak, hogy ilyen anyagok eltűnhettek a kutatólaborokból, valamint a vegyi-fegyver raktárakból. Napjainkra már nyilvánvaló tény, hogy a tömegpusztító fegyverek¹⁰⁸ proliferációja az egyik legfőbb globális biztonsági kihívás¹⁰⁹, esetleges bevetésük beláthatatlan következményekkel járna, főként ha azok biológiai fegyverek.

Az ökológiai-kémiai-biológiai tudományok békés ágai, a genetika és a biokémia „áldásossága” már hosszú ideje vitatottak. Vallási, illetve különböző természetvédő szervezetek gyakran hangoztatják, hogy sehová nem vezet az, ha az ember „Istent játszik”. Nos ez csak bizonyos mértékben igaz, mert ha jó célra fordítják, azzal még nem is lenne probléma. De mint minden találmánynak, újításnak ennek is meglett a maga katonai vonala, a pusztító-romboló célzata, és így születettek meg a biológiai és vegyi fegyverek. Az atomfegyvert nem sorolnám ebbe a kategóriába, ugyanis annak előbb történt meg háborús célú felhasználása, mint békés, energiatermelési

¹⁰⁷ Defending the networks. The NATO policy on cyber defence. 2011.

=(http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_09/20111004_110914-policy-cyberdefence.pdf/ Letöltés dátuma: 2011-10-22)

¹⁰⁸ WMD = Weapons of mass destruction. /ABV fegyverek: atom-biológiai-vegyi fegyverek. (CBRN weapons = Chemical, Biological, Radiological, Nuclear)

¹⁰⁹ Várhalmi A. Miklós: A hírszerzés-felderítés szerepe és jelentősége a 21. századi NATO számára. Felderítő Szemle. 2008. VII. évfolyam, 3. szám, p. 122-123.

=(<http://kfh.hu/publikaciok/2008-3.pdf>/ Letöltés dátuma: 2011-10-17)

célú kiaknázása. Ebben a részben nem is annyira az atomfegyverekkel szándékozom foglalkozni, mivel ezeknek akár egyes akár tömeges bevetése hatalmas pusztítást vihet végbe a Földön, emiatt úgy vélem, hogy belátható időn belül továbbra sem fog egyik nukleáris fegyverrel rendelkező állam stratégiai fegyvert alkalmazni. Természetesen a termonukleáris fegyverek bevetésének lehetősége ma sem zárható ki, ugyanis egyre több olyan állam van – gondolok itt elsősorban Iránra –, amelyek arra törekednek, hogy saját atomfegyverrel rendelkezzenek, mivel ez egyfajta nagyhatalmi státuszt biztosít a politikai vezetés számára, noha ennek lehet, hogy egyáltalán nincs meg a katonai, gazdasági háttere. Az ENSZ, illetve a NATO vezetése hamarabb alkalmazna megelőző légi csapást Irán ellenében –erre Barack Obama amerikai elnök tett is utalást¹¹⁰– a nukleáris fegyvereket gyártó üzemekre, mintsem a ballisztikus rakétákat elhárító védelmi rendszerre kellene támaszkodnia, ami közel sem 100%-os védelemet garantál. Ráadásul az iszlám fundamentalista országról feltételezhető, hogy politikai-vallási céljai elérése érdekében érdekérvényesítő eszközként alkalmazná a stratégiai fegyvert.

A különböző nemzetközi adatok szerint napjainkban a következő államok birtokolnak ellenőrizhetetlen mennyiségű tömegpusztító fegyvert¹¹¹:

ÁLLAM	Nukleáris (x) ¹¹²	Vegyí	Biológiai	Hordozóeszköz
Afganisztán		x		x
Albánia		x		
Algéria	(x)			
Argentína	(x)			x
Bulgária			x	
Brazília	(x)			x
Chile		x		
Dél-Afrika	x	x	x	x

¹¹⁰ U.S. official: „Multiple” sources strengthen case against Iran. 2011.10.14.
 =(http://edition.cnn.com/2011/10/13/world/meast/iran-saudi-plot/index.html/
 Letöltés dátuma: 2011-10-24)

¹¹¹ Török Ervin: A bioterrorizmus mint biztonságpolitikai kockázat. p. 42.
 Szakmai Szemle, 2005. 3. szám

=(http://www.kbh.gov.hu/publ/szakmai_szemle/2005_3_szam.pdf/ Letöltés dátuma: 2011-10-17)

¹¹² Radiológiai fegyver (csak sugároz, de nukleáris detonáció nem következik be)/ Atomfegyver kifejlesztése folyik az adott államban.

Köztársaság				
Dél-Korea		x	x	
Észak-Korea	x	x	x	x
Egyesült- Királyság	x	x		x
Egyiptom		x	x	x
Etiópia		x		
Franciaország	x	x		x
Fehéroroszország	(x)			
India	x	x	x	x
Indonézia		x		
Irán	(x)	x	x	x
Izrael	x			
Japán	(x)	x	x	x
Jemen				x
Kazakhsztán	(x)			
Kongói- Demokratikus Köztársaság				x
Kuba			x	
Laosz		x	x	
Líbia		x	x	x
Mianmar		x		
Pakisztán	x	x	x	x
Románia			x	
Oroszország	x	x	x	x
Szerbia	(x)			
Szudán		x		
Szíria		x	x	x
Tajvan		x	x	x
Thaiföld		x		
Ukrajna	(x)			
Vietnám		x	x	

USA	x	x	x	x
-----	---	---	---	---

2. Táblázat: Tömegpusztító fegyverrel rendelkező államok

Készítette: Gyarmati Ádám (ideje: 2011-10-22)

(Forrás 1: http://www.fas.org/irp/threat/wmd_state.htm/

Letöltés dátuma: 2011-10-22)

(Forrás 2: http://www.globalsecurity.org/wmd/world/wmd_state.htm/

Letöltés dátuma: 2011-10-22)

Ezen államok neveit olvasva szinte azonnal asszociálunk arra, hogy országhatárukon belül – szupranacionálisan – gyakran több terrorszervezet is működik, illetve sokuk támogat terrorista szervezeteket. Líbia esete az egyik legkiválóbb és az egyik legrosszabb példa is egyben. Egy állam, amely nagy mennyiségű biofegyverrel rendelkezik, megbukik a diktátor, aki korábban gyakran fenyegetőzött e tömegpusztító eszközök bevetésével, majd gyakorlatilag a NATO légicsapásaival párhuzamosan mindezen eszközök, illetve a célba juttató berendezések a Kadhafi-ellenes csoportok kezébe kerülhettek, vagy már kerültek is. Véleményem szerint a szövetség egy meglehetősen erős hibát követett el azzal kapcsolatban, hogy a szárazföldi erők bevetése nélkül indították meg a műveletet, ugyanis ha a különböző lázadó csoportok kezébe ilyen eszközök kerültek, annak beláthatatlan következményei lehetnek. Ha esetlegesen el is indul egy békemisszió, ezek a csoportok finansziális nehézségeik orvoslásához szabadon adhatják tovább szélsőséges iszlamista szervezeteknek akár a harcanyagokat, akár a célba juttató eszközöket, de nincs kizárva annak a lehetősége, hogy ilyen már történt is, ugyanis a terrorszervezetek ilyen tekintetben meglehetősen spekulatívak tudnak lenni (korábban említettem is, hogy a Maghreb térségben egyébként is felerősödött az al-Kaida tevékenysége). Ennek megakadályozásához egy rendkívül jól képzett hírszerzési, ügynöki tevékenység (HUMINT) kell, hogy megfelelő információszerzéssel – kihallgatásokon, kapcsolatokon, beépülésen keresztül – birtokában legyenek a kritikus információigényeknek ezzel kapcsolatban: ki, hol, mikor, mit szerzett meg és milyen céljai lehetnek.

Az 1995-ös tokiói merénylet iskolapéldája annak, hogy tömegpusztító fegyvert hogyan lehet alkalmazni egy nagyvárosban hatékonyan, noha ezt nem egy terror,

hanem egy vallási szervezet (AUMN Shynrikio) hajtotta végre, és erről a csoportosulásról sem az FBI, sem a CIA nem rendelkezett információkkal¹¹³.

Ha feltételezzük, hogy akárcsak Líbián belül szabadjára engednek egy ebola vírust tartalmazó biológiai fegyvert, amely csak a lappangási ideje – 7-10 nap - alatt már áttérjedhet Európába, vagy bármely más kontinensre. A mortalitása mintegy 50-90%, tehát minimálisan minden második ember életét vesztheti a vírus által¹¹⁴, márpedig 2 héten belül több kontinensen elképzelni sem tudjuk mekkora pusztítást vihet véghez, különösen az olyan országokban, ahol meglehetősen fejletlen az egészségügyi ellátás rendszere. Ezért úgy vélem, hogy Líbia, még egy leendő békeépítő, békefenntartó művelet esetén is, e biztonsági fenyegetés folytán az egyik legkritikusabb terület lehet, számtalan veszélyforrást rejthet magában, még ha aszimmetrikus műveletről is beszélünk. Lassan már egy éve zajlik a NATO és az Átmeneti Nemzeti Tanács erőinek harca, a stabilitás létrehozása igencsak hosszú idő, és mivel jelenleg nincs olyan katonai erő, amely száz százalékosan garantálhatna a biztonságot a térségben, ezért a hírszerzésnek és a felderítésnek itt különösen meghatározó szerepe lesz ebben az évtizedben! Ugyan a NATO főtitkára, Anders Fogh Rasmussen bejelentette, hogy október 31-én lezárul a „Unified Protector” hadművelet, ennek ellenére továbbra is figyelemmel kísérik az országban zajló eseményeket, és továbbra is kiállnak – ha szükséges – a civil lakosság védelmében¹¹⁵. Meglátásom szerint a NATO nem vonulhat ki a térségből huzamosabb ideig, a stabilitás és a tartós béke aligha biztosítható. Amennyiben a Észak-atlanti Szerződés Szervezete mégis úgy dönt, hogy nem tart jelentős létszámú és erejű katonai békefenntartó erőt a térségben, úgy az Egyesült Nemzetek Szervezetének kell lépéseket tennie az irányba, hogy egy ENSZ misszió működjön Líbiában.

Noha a média ritkán hívja fel a figyelmet a tényre, azonban mindenképpen szükséges megállapítanom, hogy a 21. században egyre nagyobb teret nyert a bioterrorizmus veszélye. 2001-ben 607 terrorriasztás volt, amelyet lehetséges bio-támadásként

¹¹³ Kis-Benedek József: Transznacionális kihívások és a nemzetbiztonsági szolgálatok. p. 101. Szakmai Szemle, 2011. 1. szám

=(http://www.kbh.gov.hu/publ/szakmai_szemle/2011_1_szam.pdf/ Letöltés dátuma: 2011-10-17)

¹¹⁴ Ebola Hemorrhagic Fever. 2009.

=(http://www.cdc.gov/ncidod/dvrd/spb/mnpages/dispages/Fact_Sheets/Ebola_Fact_Booklet.pdf/ Letöltés dátuma: 2011-10-17)

¹¹⁵ Statement by the NATO Secretary General on the liberation of Lybia. 2011.10.23.

=(http://www.nato.int/cps/en/SID-51076A13-79CE61F7/natolive/news_79828.htm/ Letöltés dátuma: 2011-10-24)

állapítottak, illetve ilyen terrorincidensként, míg ez a szám 2000-ben csak 26 volt¹¹⁶! Valószínűsítem a számok nagyságából adódóan, hogy e támadási akciókat, illetve szándékokat nem látták előre a hírszerző és elhárító szolgálatok, főleg, hogy ugyan abban az évben történtek, amikor a szeptember 11-ei támadások, amiről meg már tudjuk, hogy csak sejtették, hogy terrorakció várható, de az időpontját és a helyszínt senki nem tudta előre megmondani. Hiába fokozódott az éberség szeptember 11-e után, a helyzet csak még komolyabb lett azáltal, hogy a terrorszervezetek egyre kiterjedtebbek, bizonyos mértékben aktívabbak is¹¹⁷, az ellenük való tevékenység egyre nehezebb feladatok elé állítja a hírszerzést és az elhárítást, és persze azon rendőri és katonai szerveket is, akik konkrétan végrehajtják az ellenük való tevékenységet. Mivel a genetika határainak a fejlett orvosi és géntechnológiának gyakorlatilag ma már csak a képzelőerő szab határt, így rendkívül nehéz képzett és széles körben jártas vegyi-és biológiai fegyverszakértőket kiképezni, illetve felkészíteni ezen eszközök hatástalanítására is. A hírszerzésnek erre is választ kell adnia a 21. században, milyen vegyi, biológiai fegyvereket állítanak elő mind az államok, mind a terrorszervezetek, még ha ez szinte lehetetlen feladatnak is tűnik.

Alexander Kuzminov biológus, aki 1994-ben emigrált Oroszországból, korábban a KGB-nek dolgozott a „nemzetközi bioterrorizmus” osztályon, könyvében – „*Biológiai Kémkedés*”¹¹⁸ – leírja, hogy a Szovjetunió, illetve utódja Oroszország milyen biológiai kémkedés hajtott végre a „Nyugat” államaiban. Állítása szerint a 2000-es évek elején Oroszországban történt rejtélyes megbetegedések mind orosz kutatóintézetekből indultak újtukra, noha nem mind szándékosan. Elmondta továbbá, hogy az 1980-as években többféle biológiai harcanyaggal felszerelték a Vörös Hadsereg alakulatait, amelyek a Szovjetunió szétesése nem rendelkeztek megfelelő központi irányítással, azon felül gyakran lehetett hallani, hogy a haderőben – és a KGB-ben - eluralkodott a korrupció¹¹⁹. A volt szuperhatalom vegyi- és biológiai

¹¹⁶ Bognár Csaba: A biológiai hadviselés története. p. 33.

Országos Epidemiológiai Központ. Mikrobiológiai Körlevél. 2008. VIII. évfolyam, 1. szám. (Monterey Report 1999/2003 alapján)

(www.oek.hu/oekfile.pl?fid=1904/ Letöltés dátuma: 2011-10-17)

¹¹⁷ Tálas Péter: A terrorfenyegetettségéről a számok tükrében. 2011.09.05.

(http://193.224.76.4/download/svki/Elemzesek/2011/SVKK_Elemzesek_2011_7.pdf/ Letöltés dátuma: 2011-10-24)

¹¹⁸ Biological Espionage: Special operations of the soviet and russian foreign intelligence service sin the west. 2005.

¹¹⁹ The Intelligence Officer's Bookshelf.

(https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol49no4/Bookshelf_11.htm/ Letöltés dátuma: 2011-10-17)

fegyverraktáraiban volt kellő mennyiségű és komoly pusztító erejű vírus, baktérium és kémiai vegyület, amelyek ellenőrzése szinte egyik napról a másikra szűnt meg. Feltételezem, hogy egyes terrrorszervezetek megbízottjai egy-egy magasabb rangú ex-szovjet katonai vezetőnél – különösen a szegényebb utódállamokban – jelezték vásárlási szándékukat a tömegpusztító fegyverek beszerzésére. Ugyancsak ebben az időszakban a Biopreparat – korábban a szovjet hadügyminisztérium „vállalata” – 30 ezer dolgozója közül többen döntöttek úgy anyagi helyzetük folytán, hogy Észak-Koreában keresnek megélhetést a biológiai-fegyveriparban¹²⁰, mivel a hadikiadások jelentősen lecsökkentek a Szovjetunió szétesése után, ezért a tudósokat és a szakmunkásokat már képtelenek voltak kifizetni, nem úgy, mint Észak-Korea, mely állam jelentős költségeket fordít tömegpusztító fegyverei fejlesztésére. Észak-Korea egyébként komoly figyelmet fordít a biológiai hadviselésre, csakúgy, mint szomszédja, Dél-Korea, a két állam az összes katonáját beoltotta a különböző biológiai és vegyi harcanyagok ellen¹²¹, ha egy ilyen jellegű támadás érné bármelyiküket. Észak-Koreát ismerve – minden pénz-és anyagi forráshoz igyekszik hozzájutni - feltételezem, hogy mind a harcanyagokkal, mind az ellenanyagokkal fellépett már az illegális nemzetközi „fegyverpiacon”, és egyébként is előszeretettel támogatja mindazon államokat, valamint nem állami entitásokat, akik a „Nyugatnak”, illetve más ellenséges államoknak az ellenségei. De ugyanez feltételezhető Iránról, Szíriáról, vagy akár korábban Líbiáról is¹²². Ebben az átláthatatlan, transznacionális káoszban a kémműholdak és lehallgató rendszerek alkalmazása kevés ahhoz, hogy nyomon kövessük ezen anyagok, eszközök mozgását, adását-vételét. Leginkább a kiterjedt ügynöki kapcsolatrendszerrel, megbízható és hatékony HUMINT tevékenységgel lehet azt a kockázatot elhárítani, hogy a tömegpusztító fegyverek alapanyagaihoz hozzájussanak különböző szélsőséges csoportok, még mielőtt azok potenciálisan fenyegethetnék a fejlett államok – különösen a NATO és az EU tagállamok – biztonságát. Ebben a problémakörben egy meglehetősen bonyolult feladat elé állnak a hírszerzést és elhárítást végző nemzetbiztonsági szolgálatok a 21. században.

¹²⁰ Mark Williams: The Knowledge. 2006. március.
=(http://www.technologyreview.com/prINTER_friendly_article.aspx?id=16485/
Letöltés dátuma: 2011-10-17)

¹²¹ Nemere István: Bio-és Infóháború. 2010. p. 129-130.

¹²² Country Reports on Terrorism. 2010. p. 149-153.
=(<http://www.state.gov/documents/organization/170479.pdf/> Letöltés dátuma: 2011-10-22)

Befejezés

Kutatásaim során arra a megállapításra jutottam, hogy a 21. században a jelenlegi komplex módon jelentkező biztonsági kihívások, potenciális fenyegetések és kockázatok mellett a felderítés és a hírszerzés szerepe, valamint jelentősége még inkább növekedni fog, továbbá ezzel párhuzamosan az elhárítást végző szervek tevékenysége is fontosabb lesz. Azon államok, illetve szövetségek, akik a nemzetbiztonság e területeit elhanyagolják, úgy különböző csapásokat szenvedhetnek el, mind nemzetközi terrorista, mind más állami entitásoktól, szervezetektől. A különböző politikai, gazdasági, etnikai-vallási-kulturális és katonai veszélyek, kockázatok konfliktusokat eredményezhetnek, melyeknek megelőzése az információgyűjtő-elemző szervekre fog nagyban hárulni.

A délszláv válság, Afganisztán és Líbia esete mindinkább azt bizonyítja, hogy a hiányos felderítés, az információszegény hírszerzés óriási áldozatokat követelhet, vagy hosszan elhúzódó konfliktust. A három említett térség közül, kettő közvetlenül Európa „küszöbe” mellett található, tehát az ott végbemenő változások, események Európa biztonságára jelentős hatással vannak. A nemzetközi terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek proliferációja, az informatikai kihívások mind olyan fenyegetések – nem pusztán kockázatok –, amelyekkel a NATO hírszerzésének és elhárításának egyre komolyabban kell számolnia.

Véleményem szerint a jelenkori műveletek és biztonsági kockázatok, valamint fenyegetések mellett erősíteni kell – hazai viszonylatban is – a NATO HUMINT képességét, valamint fokozni kell a más hírszerzési forrásokkal való együttműködést. Több független elemző-értékelő csoportot kell kialakítani – nemzeti szinten is –, akik önálló adatelemzéssel továbbítanak információkat mind a felső (stratégiai), mind alsó (harcászati) szintek felé. A jelenkori információdömpingben már nem az információk hiányával van a baj, többféle felderítési forrás alkalmazható, hanem az információk hasznosíthatóságával, megbízhatóságával. Információt bárki szolgáltathat, de egyre több adatgyűjtő-és feldolgozó központra van szükség ahhoz, hogy a sokféle bejövő információt hatékonyan fel lehessen dolgozni, illetve a különböző források információi között meg kell találni a kapcsolatot (linkanalízis), amely ugyancsak kifinomult és precíz HUMINT tevékenységgel valósítható meg. Az „információdömpingben” hiába lett könnyebb az információk beérkezése, de ezzel egyenes arányosságban kellett volna növelni az elemző csoportok számát. Noha

ugyan az ISTAR rendszerben elvileg a hadviselés minden szintjén vannak önálló felderítő törzsek, ennek ellenére mégis láthattunk példát arra, hogy az információk irrelevánsak, vagy éppen pont hogy elsődleges fontosságú információval nem rendelkeznek a hírszerző, felderítő szervek. Pedig a NATO komoly különleges műveleti képességgel rendelkezik, amelyek a harctéri különleges felderítést el tudják végezni, a hadseregen és a titkosszolgálatokon keresztül több felderítési forrás (HUMINT, IMINT, OSINT, SIGINT stb.) is szolgáltat információkat, mégis azt tapasztaljuk, hogy a műveletek elhúzódnak, Afganisztánban egyre több és több áldozatot követelnek, Líbiában pedig olyan fenyegetésekkel kerülhet szembe a transzatlanti-szövetség, amelyre minél előbb fel kell készülnie. A „balkáni löporoshordó” helyzete a mai napig nem rendeződött, az ottani békemissziók ebben az évtizedben is végig működnek majd. Afrikában és a Közel-Keleten számtalan válságforrás van, amelyet szintén a hírszerzésnek kell megállapítania, és e lehetséges konfliktusterületeken a technikai felderítés önmagában nem lesz elegendő.

A lehetséges veszélyforrások mellett az elhárítás szerepe is egyre fontosabb szerepet kap, ugyanis a műveletekben az erők megvédése (force protection) az egyik legfontosabb feladat, továbbá biztosítani kell az információk védelmét. Az elhárító szervezeteknek figyelembe kell venniük azt a lehetőséget műveletekben, hogy a civil lakosság szembenállása folytán kik, mit, hogyan, kinek továbbítanak. Itt nő meg a rádióelektronikai- (SIGINT), a rádió- (COMINT), és az elektronikai felderítés (ELINT) szerepe a lehallgatások és bemérések során, e forrásokon keresztül felügyelni lehet a kommunikációs csatornákat. Persze ezek még önmagukban kevesek, ezért kell a fokozott HUMINT tevékenység, hogy a kapcsolatok hálózatát is felderíthessük. A megszerzett adatokat, információkat – amelyek valóban használhatók – továbbítani kell az elemző-értékelő csoportokhoz, központokhoz, amelyek ezután tudnak tevékenységi változatokat¹²³ kidolgozni, előre jelezni, javaslatokat tenni. A nemzetközi terrorizmus elleni tevékenység és a tömegpusztító fegyverek elterjedésének megakadályozásához az említett felderítési források együttműködésére van szükség, amelyet a nemzeti – tagállam – szinteken túl, a szövetségben is meg kell valósítani. A nemzetbiztonsági szolgálatok összefogása egymással továbbá a katonai, illetve a rendvédelmi erőkkel lehet a legbiztosabb megoldás.

¹²³ Course of Action (COA) = tevékenységi változat.

Megítélésem szerint igazoltam, hogy a 21. században az új típusú globális biztonsági kihívások folytán megnő a hírszerzés jelentősége, ezzel párhuzamosan mind a háborús-, mind a béketámogató műveletekben fokozottabb felderítés lesz szükséges. A jövőben a NATO hírszerzésének választ kell adnia arra, hogy melyek azok a meglévő képességek, amelyeket az új típusú hadviselés körülményei között is fent kell tartania – „Smart Defense” -, valamint melyek lesznek azok a kockázatok, fenyegetések, amelyekre a transzatlanti szövetségnek fel kell készülnie. A legfontosabb kérdések továbbra is: ki, mit, hol, mikor, miért és hogyan?

Budapest, 2011. október 24.

.....
Gyarmati Ádám htj.

Felhasznált Irodalom

- A Tuaregek bújtathatják Kadhafit
2011. 09. 28.
=(http://hvg.hu/vilag/20110928_tuaregek_bujtatas_kadhafi)
- Al-Quade leader Osama Bin Laden dead – Barack Obama
2011. 05. 02.
=(<http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-13256676>)
- WIEST Andrew – BARBIER M. K: Gyalogos-hadviselés
Debrecen, Hajja és Fiai Könyvkiadó, 2003.
ISBN: 9639329746
- Apaches get ready to help protect Lybian civilians
2011. 05. 27.
=(<http://www.mod.uk/DefenceInternet/DefenceNews/MilitaryOperations/ApachesGetReadyToHelpProtectLibyanCivilians.htm>)
- BÁRKÁNYI Pál: A cyber-terrorizmus – miért és hogyan?
Felderítő Szemle, 2008. VII. évfolyam, 3. szám.
=(<http://kfh.hu/publikaciok/2008-3.pdf>)
- BÉRES János – HÉJJA István: Külföldi hírszerző biztonsági szolgálatok
Budapest, ZMNE, 2007
- BOGNÁR Csaba: A biológiai hadviselés története
Országos Epidemiológiai Központ. Mikrobiológiai Körlevél. 2008. VIII. évfolyam, 1. szám
=(www.oek.hu/oekfile.pl?fid=1904)
- BOYD Henry: Operation Unified Protector – Allied assets deployed to Libya
=(<http://www.iiss.org/whats-new/iiss-voices/operation-odyssey-dawn-ellamy-harmattan-mobile>)
- Brit held with SAS in Lybia was spy
2011. 03. 07.
=(<http://www.thesun.co.uk/sol/homepage/news/3450244/Brit-held-with-SAS-in-Libya-was-spy.html>)

- Canada's involvement in the libyan campaign
2011. 03. 30.
=(<http://www.stratfor.com/memberships/189949/analysis/20110328-canadas-involvement-libyan-campaign>)
- CHUTER Andrew: ISTAR, C2, Joint Comms Lacking at NATO: Welsh
2011. 07. 14.
=(<http://www.defensenews.com/story.php?i=7097849>)
- COUGHLIN Con: Forty Nations made a pact on Libya – now they have to act on it
2011. 04. 11.
=(<http://www.telegraph.co.uk/comment/columnists/concoughlin/8451733/Forty-nations-made-a-pact-on-Libya-now-they-have-to-act-on-it.html>)
- Country Reports on Terrorism
2010.
=(<http://www.state.gov/documents/organization/170479.pdf>)
- Cyberwarfare: Newly Nasty
2007. 05. 24.
=(http://www.economist.com/node/9228757?story_id=E1_JNNRSVS)
- BOHRER David: Amerikai különleges alakulatok
Budapest, Gulliver Kiadó, 2005.
ISBN: 9639232238
- IRVING David: The Service — The Memoirs of General Reinhard Gehlen.
New York: World Publishing, 97-99.
=(<http://www.tbrnews.org/Archives/a072.htm>)
- Defending the networks. The NATO policy on cyber defence
2011.
=(http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_09/20111004_110914-policy-cyberdefence.pdf)
- DSOUZA Larkins: How was F-117 shot down?
2007. 02. 08.

=(<http://www.defenceaviation.com/2007/02/how-was-f-117-shot-down-part-1.html>)

- Ebola Hemorrhagic Fever
2009.
=(http://www.cdc.gov/ncidod/dvrd/spb/mnpages/dispages/Fact_Sheets/Ebola_Fact_Booklet.pdf)
- Egypt News – Revolution and Aftermath
2011. 10. 10.
=(<http://topics.nytimes.com/top/news/international/countriesandterritories/egypt/index.html>)
- FITZGERALD Paul: Canadian special forces now in Libya
2011. 03. 01.
=(<http://www.thursdaynightmagazine.com/2011/03/01/canadas-special-forces-now-in-libya>)
- Future views – Reports from US Intelligence Agencies
=(<http://csat.au.af.mil/future-conflict.htm#trends-intelligence>)
- Gaddafi has biological weapons and may use them on protesters: ex-minister
2011. 02. 25.
=(<http://www.ibtimes.com/articles/116400/20110225/libya.htm>)
- Garda World: Afghanistan Intelligence Overview
2008. febrúár
=([http://www.gw-globalexplorer.com/dailynews/ExampleProducts/Intelligence%20Overview%20-%20Afghanistan%20\(Feb08\).pdf](http://www.gw-globalexplorer.com/dailynews/ExampleProducts/Intelligence%20Overview%20-%20Afghanistan%20(Feb08).pdf))
- GAYNOR Tim: Gaddafi killed in hometown, Libya eyes future
2011. 10. 20.
=(<http://www.reuters.com/article/2011/10/20/us-libya-idUSTRE79F1FK20111020>)
- GERAGHTY Jim: Obama: No U.S forces on the ground in Libya... Except for those Guys
2011. 03. 30.

=(<http://www.nationalreview.com/campaign-spot/262910/obama-no-us-forces-ground-libya-except-those-guys>)

- HADI Attila: HUMINT képzés kézikönyve
Eger, 2005.
- HAIG Zsolt: Az információs műveletek, a SIGINT és az elektronikai hadviselés kapcsolatrendszere
Felderítő Szemle, 2007. február, VI. évfolyam, Különszám
=(<http://www.kfh.hupublikaciok2007-konferencia.pdf>)
- HAJMA Lajos: A katonai felderítés és hírszerzés története.
Budapest, ZMNE, 2001.
- HANSEN Andrew: Al-Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM)
2009. 07. 21.
=(<http://www.cfr.org/north-africa/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717>)
- HÉJJA István – HAJMA Lajos: A katonai felderítés és a biztonság összefüggésmélete.
Budapest, ZMNE, 2003.
- HÉJJA István: A katonai felderítés feladatai a megváltozott nemzetközi körülmények között
Szakmai Szemle, 2005. 2. szám
- HORVÁTH Csaba: Az 1945 utáni legjelentősebb helyi háborúk és azok tapasztalatai.
Budapest, ZMNE, 1999.
- Information Overload
=(<http://www.alvintoffler.net/?fa=bios>)
- Joint Task Force 2
=(<http://www.jtf2.forces.gc.ca/index-eng.asp>)
- Katonai Biztonsági Hivatal – Tudományos Munka
=(<http://www.kbh.gov.hu/index.php?id=tudomanyosmunka>)
- Katonai Felderítő Hivatal – Tudományos Munka
=(<http://kfh.hu/tudomanyosmunka.html>)

- KIS-BENEDEK József: A transzatlanti és az európai együttműködés az új kihívások tükrében.
Hadtudomány, 2006. szeptember, XVI. évfolyam, 3. szám
=(<http://www.zmne.hu/kulso/mhht/hadtudomany/2006/3/tartalom.html>)
- KIS-BENEDEK József: Transznacionális kihívások és a nemzetbiztonsági szolgálatok
Szakmai Szemle, 2011. 1. szám
=(http://www.kbh.gov.hu/publ/szakmai_szemle/2011_1_szam.pdf)
- KŐSZEGVÁRI Tibor: A katonai felderítés aktuális kérdései a terrorizmus elleni harcban
Hadtudomány, 2005. október, XV. évfolyam, 3. szám
=(http://www.zmne.hu/kulso/mhht/hadtudomany/2005/3/2005_3_6.html)
- KŐSZEGVÁRI Tibor: Hadviselés a 21. században: Elvek és elgondolások
Budapest, ZMNE, 2008.
- LAKATOS Zsolt: Transznacionális veszélyek, fenyegetések – és a katonai hírszerzés.
Felderítő Szemle, 2008. VII. évfolyam, Különszám
=(<http://www.kfh.hu/publikaciok/2008-konferencia.pdf>)
- LAUFER Balázs: Az új kihívások hatása a nemzetbiztonságra – a nemzetbiztonsági szolgálatok megváltozott szerepe napjainkban.
Felderítő Szemle, 2010. IX. évfolyam, 3-4. szám
=(<http://kfh.hu/publikaciok/2010-3-4.pdf>)
- LENKEY László: A transznacionális veszélyek és fenyegetések hatása a katonai biztonságra, a katonai elhárítás lehetőségei azok kezelésében.
Felderítő Szemle, 2008. VII. évfolyam, Különszám
=(<http://kfh.hu/publikaciok/2008-konferencia.pdf/>)
- LÉVAY Gábor: A válságkezelő műveletek katonai tervezéséhez szükséges katonaföldrajzi információk megszerzése nyílt forrásokból
Felderítő Szemle, 2009. VIII. évfolyam. 2. szám
=(<http://kfh.hu/publikaciok/2009-2.pdf>)

- Libya: Anti-Gaddafi rebels release SBS troops
2011. 03. 06.
=(<http://www.channel4.com/news/libya-antigaddafi-rebels-seize-sas-troops>)
- Lybia – Revolution.
2011. 09. 20.
=(<http://topics.nytimes.com/top/news/international/countriesandterritories/libya/index.html>)
- Lybia Civil War - 2011
=(<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/libya-civil-war.htm>)
- Lybia unrest: SAS members' captured near Benghazi
2011. 03. 06.
=(<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12658054>)
- Lybie: Point de situation opération Harmattan
2011. 03. 25.
=(<http://www.defense.gouv.fr/operations/autres-operations/operation-harmattan-libye/actualites/libye-point-de-situation-operation-harmattan-n-1>)
- MCGREAL Chris: Libya: Allied air strikes secure Misrata for rebels
2011. 03. 24.
=(<http://www.guardian.co.uk/world/2011/mar/23/libya-allied-air-strikes-misrata>)
- Megússza a tálib harcost lefejező gurkha
2011. 10. 17.
=(http://hvg.hu/vilag/20111017_gurkha_lefejezte_talibot)
- MIKULÁS Sándor: Az információs társadalom infrastruktúrái, azok sebezhetősége
Szakmai Szemle, 2009. 2. szám
=(http://www.kbh.gov.hupublszakmai_szemle2009_2_szam_1_resz.pdf)
- MUNK Sándor: A kritikus infrastruktúrák védelme információs támadások ellen
Hadtudomány, 2008. XVIII. évfolyam, 1-2. szám
=(http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/2008/1_2/096-106.pdf)

- MUNK Sándor: Az információs műveletek típusai és modelljei
Hadtudomány 2002. XII. évfolyam, 1. szám
=(<http://www.zmne.hu/kulso/mhht/hadtudomany/2002/1/z-02/chapter1.htm>)
- National Transitional Council
2011. 09. 16.
=(<http://ntclibyaus.org>)
- NATO Airborne Early Warning and Control Programme Management
Organisation
=(<http://www.napma.nato.int/organisation/2.html>)
- NATO opens new centre of excellence on cyber defence
2008. 05. 14.
=(<http://www.nato.int/docu/update/2008/05-may/e0514a.html>)
- NATO Structure: International Military Staff – Intelligence Division
=(<http://www.nato.int/cps/en/SID-D4B83833-DDF0A363/natolive/structure.htm>)
- NEMERE István: Bio-és Infoháború
Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft. 2010.
ISBN: 9789635967469
- Operation Enduring Freedom: Casualties.
2011.10.10.
=(<http://icasualties.org/oef>)
- Operation Odyssey Dawn
=(<http://www.globalsecurity.org/military/ops/odyssey-dawn.htm>)
- Oroszország kiberháborút indított Észtország ellen
2007. 05. 19.
=(<http://kitekinto.hu/cikk.php?cikk=1645>)
- PARTLOW Joshua: Military launches Afghanistan intelligence-gathering mission
2010. 02. 20.
=(<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/02/19/AR2010021904918.htm>)

- Predator RQ-1/ MQ-1/ MQ-9
=(<http://www.airforce-technology.com/projects/predator>)
- RÁCZ Lajos: Mi a hírszerzés?
Felderítő Szemle, 2010. IX. évfolyam, 3-4. szám
=(<http://kfh.hu/publikaciok/2010-3-4.pdf>)
- RAF ISTAR squadrons keep watch over Libya
2011. 04. 11.
=(<http://www.mod.uk/DefenceInternet/DefenceNews/MilitaryOperations/RafIstarSquadronsKeepWatchOverLibya.htm>)
- RAF Waddington's Combat-ISTAR aircraft on Operation Ellamy
=(<http://www.raf.mod.uk/rafwaddington/newsweather/index.cfm?storyid=7BEE3DBF-5056-A318-A84AC714BD3A953E>)
- Remembering the Rosenbergs. New York Times. 2003.
=(<http://www.tbrnews.org/Archives/a072.htm>)
- Reprisals against Libyan Tuareg who supported Gaddafi
2011. 09. 18.
=(<http://www.bbc.co.uk/news/magazine-14948319>)
- RESPERGER István: A terrorizmus és aszimmetrikus hadviselés jellemzői a jelenkori műveletekben
Honvédségi Szemle, 2009. május, LXVI. évfolyam, 3. szám
- SAS veteran criticises amateurish failure
2011. 03. 07.
=(<http://www.channel4.com/news/failed-sbs-op-wont-destroy-uk-relations-with-rebels>)
- SCHNEIER Bruce: The story behind the Stuxnet virus
2010. 07. 06.
=(<http://www.forbes.com/2010/10/06/iran-nuclear-computer-technology-security-stuxnet-worm.html>)
- Security Council 6498th Meeting
2011. 03. 17.
=(<http://www.un.org/News/Press/docs/2011/sc10200.doc.htm>)

- SHIELDS Maggie: Security experts say Google cyber attack war routine
2010. 01. 14.
=(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/8458150.stm>)
- Special Intelligence Report: Violence in Cairo
2011. 10. 09.
=(<http://app.response.stratfor.com/e/es.aspx?s=1483&e=367990&elq=d5418d2156a642838b950e634dbbf939>)
- STARK Holger: Mossad's Miracle Weapon. Stuxnet virus opens new era of cyber war
2011. 08. 08.
=(<http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,778912,00.html>)
- Statement by the NATO Secretary General on the liberation of Lybia.
2011. 10. 23.
=(http://www.nato.int/cps/en/SID-51076A13-79CE61F7/natolive/news_79828.htm)
- Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation
2010.
=(<http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>)
- SZIJJ Dóra: NATO hírfigyelő – 2011. május
2011. 06. 05.
=(<http://www.biztonsagpolitika.hu/?id=16&aid=1035&title=nato-hirfigyelo-2011-majus>)
- SZUN-Ce: A hadviselés törvényei. A támadás kitervelése.
=(<http://mek.oszk.hu/01300/01345/01345.htm#terv>)
- TÁLAS Péter: Afganisztán: az eddigiek és hogyan tovább
ZMNE SVKI Nézőpontok, 2010.
=(http://193.224.76.4/download/svki/Nezopontok/SVKI_Nezopontok_2010_1.pdf/)
- TÁLAS Péter: A terrorfenyegetettségről a számok tükrében
ZMNE SVKK Elemzések, 2011. 09. 05.

=(http://193.224.76.4/download/svki/Elemzesek/2011/SVKK_Elemzesek_2011_7.pdf)

- The Atom spy case.
=(<http://www.fbi.gov/about-us/history/famous-cases/the-atom-spy-case/the-atom-spy-case>)
- The CIA's new spies.
1993. 04. 12.
=(<http://www.thedailybeast.com/newsweek/1993/04/11/the-cia-s-new-spies.html>)
- The Coalition Interoperable Istar System. Concept of Employment
2007. június
=(<http://info.publicintelligence.net/NATOistarconemp.pdf>)
- The Intelligence Officer's Bookshelf
=(https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol49no4/Bookshelf_11.htm)
- The World Factbook – Arab Maghreb Union
=(<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/appendix/appendix-b.html>)
- Titkosszolgálatok története.
=(<http://www.nbh.hu/oldpage/bmenu91.htm>)
- TÓTH András: Paradigmaváltás a magyar hadászati felderítésben
Felderítő Szemle, 2008. november, VII. évfolyam, Emlékszám.
=(<http://kfh.hu/publikaciok/2008-E.pdf>)
- TÓTH Dávid: Moszkva és hegyi-karabah konfliktus rendezése?
Kitekintő, 2011. 07. 09.
=(http://kitekinto.hu/europa/2011/07/09/moszkva_es_a_hegyi-karabahi_konfliktus_rendezese)
- TÖRÖK Ervin: A bioterrorizmus mint biztonságpolitikai kockázat
Szakmai Szemle, 2005. 3. szám
=(http://www.kbh.gov.hu/publ/szakmai_szemle/2005_3_szam.pdf)

- Typhoon joins Tornado in Libya ground attack operations
2011. 04. 13.
=(<http://www.mod.uk/DefenceInternet/DefenceNews/MilitaryOperations/TyphoonJoinsTornadoInLibyaGroundAttackOperations.htm>)
- UN Security Council Resolution 1973
=(<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/268/39/PDF/N1126839.pdf?OpenElement>)
- United States Air Force Center for Strategy & Technology
=(<http://csat.au.af.mil>)
- U.S official: „Multiple” sources strengthen case against Iran
2011. 10. 14.
=(<http://edition.cnn.com/2011/10/13/world/meast/iran-saudi-plot/index.html>)
- US launches first drone strike in Lybia
2011. 04. 23.
=(<http://www.euronews.net/2011/04/23/us-launches-first-drone-strike-in-libya>)
- VÁNYA László: Az elektronikai hadviselés eszközeinek, rendszereinek és vezetésének korszerűsítése az új kihívások tükrében, különös tekintettel az elektronikai ellentevékenységre (doktori értekezés)
Budapest, 2001.
=(http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/phd/2003/vanya_laszlo.pdf)
- VÁRHALMI A. Miklós: A hírszerzés felderítés szerepe és jelentősége a 21. századi NATO számára.
Felderítő Szemle, 2008. szeptember, VII. évfolyam, 3. szám.
=(<http://kfh.hu/publikaciok/2008-3.pdf>)
- WILLIAMS Mark: The Knowledge
2006. március
=(http://www.technologyreview.com/printer_friendly_article.aspx?id=16485)

Mellékletek

A katonai felderítés nemei¹²⁴:

- Rádióelektronikai felderítés
- Rádiólokációs felderítés
- Ügynöki felderítés
- Csapatfelderítés
- Légi felderítés
- Atom- és vegyi felderítés
- Biológiai felderítés
- Mélységi (különleges) felderítés
- Tüzér felderítés
- Műszaki felderítés
- Kozmikus felderítés
- Meteorológiai felderítés
- Szeizmikus felderítés
- Topogeodéziai felderítés

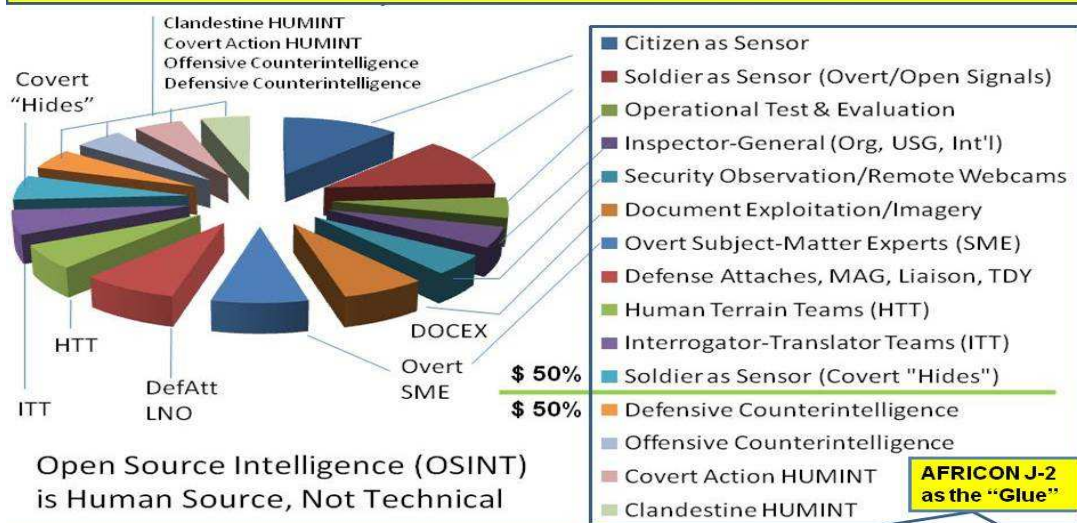
A hírszerzés, felderítés nemei¹²⁵:

- HUMINT (Human Intelligence) – emberi erővel folytatott hírszerzés
- SIGINT (Signal Intelligence) – rádióelektronikai felderítés
- ELINT (Electronic Intelligence) – elektronikai felderítés
- IMINT (Imagery Intelligence) – képi felderítés
- ACINT (Acoustic Intelligence) – akusztikai felderítés
- MASINT (Measurement Intelligence) – mérőműszeres felderítés
- TECHINT (Technical Intelligence) – technikai felderítés
- OSINT (Open Source Intelligence) – nyílt anyagokból származó hírszerzés
- ESINT (Estimative Intelligence) – elemző-értékelő hírszerzés
- TELINT (Telemetric Intelligence) – távméréses hírszerzés
- ASINT (All Source Intelligence) – minden forrást kihasználó hírszerzés

¹²⁴ Magyar Hadtudományi Társaság, Hadtudományi Lexikon, Budapest. 1995. p. 339.

¹²⁵ Héjja István – Hajma Lajos: A katonai felderítés és a biztonság összefüggésmélete. 2003. p. 247.
Béres János – Héjja István: Külföldi hírszerző és biztonsági szolgálatok. 2007. p. 189.

“Full Spectrum” Human Intelligence

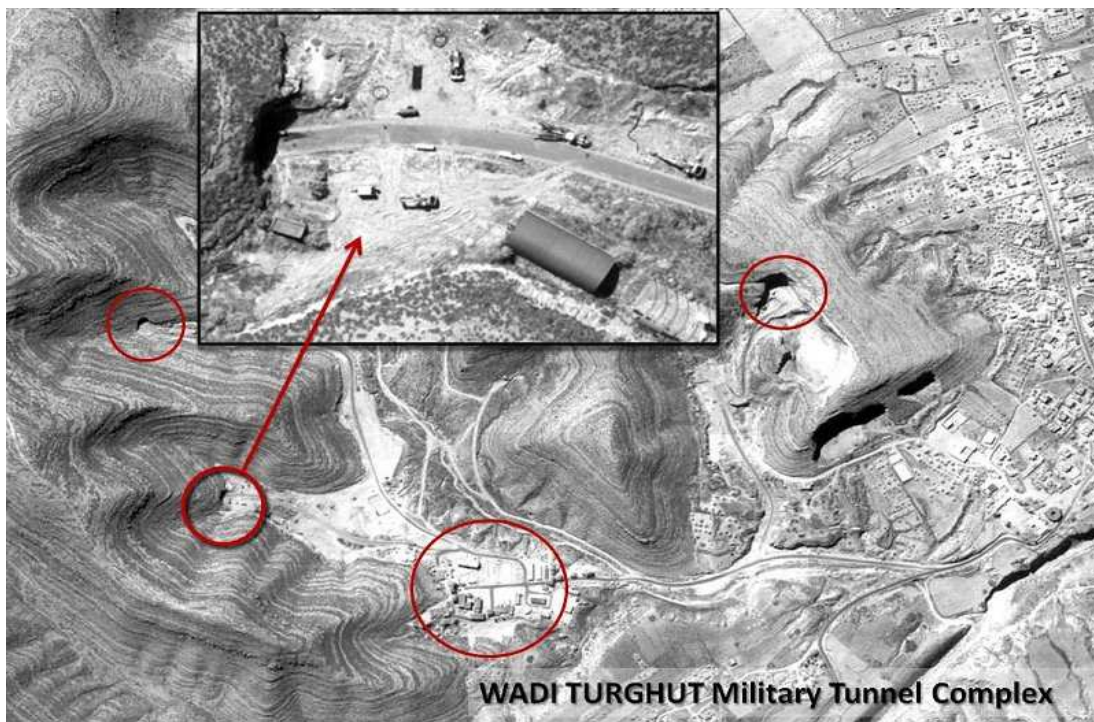

Education, Lessons Learned, Research, & Training are Foundation for Intelligence

1. ábra: Az emberi hírszerzés megoszlása

(Forrás: <http://www.phibetaiota.net/wp-content/uploads/2009/08/HUMINT-AFRICOM.jpg/>)

Letöltés dátuma: 2011-10-24)

2. ábra: egy IMINT felvétel a „Unified Protector” hadműveletről

(Forrás: http://www.globalsecurity.org/intell/library/imint/images/unified-protector_wadi-turghut_110701.jpg/)

Letöltés dátuma: 2011-10-24)

3. ábra: Angol IMINT felvétel Mistrata városában végrehajtott légicsapásról
 (Forrás: http://www.globalsecurity.org/intell/library/imint/images/unified-protector_ellamy_110510-ukmod-bda.jpg/
 Letöltés dátuma: 2011-10-24

4. ábra: MQ-9 Reaper pilóta nélküli robotrepülőgép fedélzeti fegyverekkel ellátva (Forrás: <http://www.af.mil/shared/media/photodb/photos/090127-F-7383P-001.JPG/>Letöltés dátuma: 2011-10-24)

5. ábra: E-2C Hawkeye légtérelenőrző repülőgép.
 (Forrás: <http://www.defense.gov/dodcmsshare/newsphoto/2005-07/050622-N-7532C-002.jpg/>
 Letöltés dátuma: 2011-10-24)

6. ábra: E-3F Sentry (AWACS) légtérelenőrző repülőgép
 (Forrás: <http://www.defense.gov/dodcmsshare/newsphoto/2005-07/050622-N-7532C-002.jpg/> Letöltés dátuma: 2011-10-24)

7. ábra: Nimrod R1 felderítő (SIGINT) repülőgép
(Forrás: <http://www.key.aero/central/images/news/2906.jpg/>
Letöltés dátuma: 2011-10-24)

8. ábra: Sentinel R1 felderítő (légi-és földi radarfelderítő) repülőgép
(Forrás: [http://www.airsceneuk.org.uk/oldstuff/2007/waddopreview/gp/2006sentinel.j](http://www.airsceneuk.org.uk/oldstuff/2007/waddopreview/gp/2006sentinel.jpg/)
pg/ Letöltés dátuma: 2011-10-24)

9. ábra: Amerikai katona célfelderítést hajt végre.
(Forrás: http://cdn1.wn.com/pd/d6/2f/450fae732e5f16096c4d4e0d7682_grande.jpg/
Letöltés dátuma: 2011-10-24)

10. ábra: Az Amerikai Tengerészgyalogság felderítői (USMC Force Recon) Irakban
Forrás: http://hqinet001.hqmc.usmc.mil/pp&o/POG/images/Force_Recon_and_patrol_vehicle.jpg/
Letöltés dátuma: 2011-10-24)

11. ábra: Az amerikai Delta Force operátorai Afganisztánban
(Forrás: <http://www.americanspecialops.com/images/photos/delta-force/delta-afghanistan.jpg/> Letöltés dátuma: 2011-10-24)

12. ábra: Ausztrál különleges műveleti csoport (Special Operation Task Group) földi felderítést hajt végre Afganisztánban
(Forrás: <http://media.photobucket.com/image/special%20operation%20task%20group/vor033/Australian%20Defence%20Forces/58696bac.jpg/> Letöltés dátuma: 2011-10-24)